RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PREHĽAD TLAČE

Číslo: 54/XII

Dátum: 19.2.69.

OBSAH

Ivan ŠPÁNI Vladimír JANCURA /Pravda/	Obhajovať záujmy všetkých	str. 2
hb /Smena/	Spokojnosť len za bony?	str. 2
Július PAĽO /Pravda/	Internacionálna pomoc	str. 3
mr /Pravda/	Pokoj a tvorivá práca	str. 5
Jaroslav MEŠKO /Pravda/	Pohyb na národných výboroch	str. 6
Michal DADO /Práca/	Pokrok na ceste k reforme	str. 7
Lýdia BRABCOVÁ /Pravda na weekend/	Bez taktizovania	str. 9
Ladislav PITTNER /Práca/	Iní šli, iní sa vracali	str. 10
Mária SEDLÁKOVÁ Michal DADO /Práca/	Mladým existenciu - starým opateru	str. 11
Dr. Peter COLOTKA Dr. Juraj SIDORENKO /Práca/	Naše devízy: úprimnosť, kritičnosť, zásadovosť	str. 13
red.čl. /Práca/	Optimálne podmienky pre VII. zjazd	str. 15
Milan MELICHER /Práca/	Federálna rodina	str. 16
Viliam VITTEK /Roľnícke noviny/	Do popredia kvalifikácia pracovníkov NV	str. 17
Ladislav KOŠTA G. PEŇKOVSKÝ /Roľnícke noviny/	Obojstranný záujem	str. 18
-k- /Roľnícke noviny/	Nad novým časopisom	str. 18
Gen. E. PEPICH Ing. G. PEŇKOVSKÝ /Roľnícke noviny/	Pre pokoj nášho ľudu	str. 19

PRAVDA, 10. februára 1969, str. 2. 2/54/XII

S VEDÚCIM TAJOMNÍKOM ÚV NF SSR PRED SCHVÁLENÍM ŠTATÚTU

Obhajovať záujmy v šetkých

Ústredný výbor Slovenského národného frontu dnes prerokuje na podklade správy svojho vedúceho tajomníka doc. Ladislava Košťu, CSc., konečnú verziu štatútu NF a návrh na početné zastúpenie v ÚV NF Slovenskej socialistickej republiky. Ešte pred konečným schválením štatútu nás s jeho návrhom doc. L. Košťa oboznámil. Pri tejto príležitosti sme mu položili niekoľko otázok.

Ako sa, súdruh docent, prejavuje poaugustová realita v návrhu štatútu?

Len nesprávnym a trocha zjednodušeným výkladom akčného programu nadobúdajú niektorí ľudia dojem, že dnes sa nejako zásadne odlišujeme v pojanuárových koncepciách Národného frontu a nevychádzame z tej analýzy, ktorú sme urobili už pri vypracúvaní akčného programu. Tie analýzy platia aj po Auguste. Veľa z toho, o čom sa v diskusnej rovine po januári hovorilo a aj sa dostalo do verejnosti, sa o akčný program neopieralo. Boli to len voľné úvahy a medzi nimi aj také, že NF by mal vraj umožňovať voľnú hru politických subjektov v boji o moc. Akčný program však v statiach o pluralitnom politickom systéme nehovorí, že by v ňom mali mať miesto aj antisocialistické organizácie, alebo že by sa dokonca mohli uchádzať o masovú podporu. Hneď zákon o NF, ktorý vznikol už v poaugustovej realite, tieto úvahy ukončuje. Ukončuje ich tým, že vyhlasuje NF za uzavretý systém vo vzťahu k politickým stranám a k organizáciám, ktoré majú politické ambície. Tie sa môžu realizovať iba v rámci Národného frontu, ak pristúpia na jeho princípy. Národný front je však otvorený pre ďalšie záujmové i spoločenské organizácie, ktoré akceptujú politiku a zásady NF. Ale môže existovať i mimo neho, ak ich činnosť nemá politický charakter.

Štatút NF vylučuje vznik ďalších politických strán, hoci by mali výrazne socialistický charakter?

Mohli by existovať, ale v rámci NF. Musia pristúpiť na jeho platformu.

A čo ak činnosť niektorej spoločenskej organizácie nadobudne charakter činnosti politickej strany...?

Ak táto činnosť nebude v rozpore s politickou platformou Národného frontu a so zásadami, ktoré vylučujú členstvo v NF, tak by takého prerastanie spoločenského charakteru organizácie malo byť skôr pozitívnym ako negatívnym javom.

Aké kritériá sa posudzujú pri prijímaní do NF? Existujú vymedzené kritériá pre činnosť organizácie, ktorá možno nazvať antisocialistickou?

Jedným z takýchto kritérií je politická vyhlásenie najvýznamnejších zložiek NF z 15. júna 1968, v ktorom sa signatári dohodli na zjednocujúcej politickej platforme. Nadväzujeme naň. Štatút formulujeme, čo je nezlučiteľné s členstvom v NF. Sú to: akékoľvek prejavy fašizmu, antisocializmu, rasizmu, šovinizmu, vojnovej propagandy, náboženskej neznášanlivosti.

Interpretácia pojmu antisocialistický je však široká a nejednotná...

Som proti metódam klasifikovania bez racionálneho základu. Aj sa veľmi bránim tomu, aby som pod antisocialistickým rozumel všetko, čo je za otvorenú výmenu názorov, alebo čo vyjadruje nesúhlas s niektorým konkrétnym aktom vedenia spoločnosti. Teda bolo by veľmi nezodpovedné od kohokoľvek, keby chcel urobiť nejakú totálnu definíciu antisocialistických prejavov.

V našich podmienkach môžeme tvrdiť, že za antisocialistické by sa mohlo považovať to, čo je v základnom rozpore s politickým programom tejto spoločnosti, ktorý vyjadruje politický program strany a ktorý sa dostáva aj do politických programov vlád.

V štatúte sa navrhujú, že organizácie združené v NF majú „právo vyjadrovať a obhajovať oprávnené záujmy občanov". Čo je však kritériom „oprávneného záujmu?" Ten, čo budú napr. vysokoškoláci považovať za oprávnený záujem svojho členstva, môžu ostatné zložky NF označiť za záujem „neoprávnený" a nedovoliť, aby ho vysokoškoláci obhajovali.

Musíme vychádzať z toho, že NF chce aj garantovať a presadzovať základné politické občianske práva, rovnako ako chce byť aj garantom zákonnosti, preto bude považovať každý záujem za o p r á v n e n ý, ktorý sa neprieči platným čs. zákonom, lebo tieto pochádzajú z demokraticky vyjadrenej vôle ľudu.

Politické strany a organizácie plnáce ich funkciu môžu pôsobiť len ako členovia NF. Súčasne štatút zakotvuje právo každej organizácie z NF vystúpiť. Znamená to, že potom automaticky zanikne?

Nie. Ak nie je organizáciou, ktorá podľa zákona o NF nemá charakter politickej organizácie, nezaniká, iba pôsobí mimo rámca NF.

Zostaňme pri tých vysokoškoláckych. Čo keby chceli vystúpiť z NF?

Zväz vysokoškolákov tam nemusí ani vstúpiť. Má možnosť slobodne pôsobiť aj mimo rámca NF, avšak vtedy nesmie v svojom programe mať žiadne politické ambície. Musel by zúžiť svoj rádius pôsobenia na úzko odborné a sociálne záujmy vysokoškolákov. Lenže to by bolo v rozpore s vyhláseniami tých istých vysokoškolákov, ktorí chcú, aby sme ich považovali za politickú silu. Vyvíjaním politickej činnosti mimo NF by porušili platné čs. zákony — zákon o NF.

IVAN ŠPÁNI
a VLADIMÍR JANCURA

SMENA, 10. februára 1969, str. 1.

Spokojnosť len za bony?

PRAHA (hb) — Náš najväčší obchodný dom Tuzex v Prahe, zaviedol ďalšiu zo svojich služieb. Nábytok, sklo, porcelán, bicykle a šijacie stroje, teda viacmenej nedostatkový tovar, možno zaplatiť v tuzexových bonoch. Nezakorše sa má tento druh predaja rozšíriť o ďalší tovar ako sú televízory, magnetofóny, hodinky a prípadne iné veci. Postupne sa má tento spôsob predaja rozšíriť i do predajní a obchodných domov nielen v Prahe, ale v celej republike.

PRAVDA, 12. februára 1969, str. 1. a 2.

3/54/XII

Internacionálna pomoc

Nechcel by som narúšať dačiu suverenitu, lebo si myslím, že každý štát má právo robiť svoju vnútornú politiku, robiť čo chce. Navyše, my, komunisti, sme hlásatelia teórie, že revolúciu nemôžeme ani vyvážať, ani ju dakomu vnucovať. Teraz sa síce v znamení mätenia pojmov suverenita vykladá rozlične, iba ako čosi čiastkové, nie raz navždy dané, nemenné, ale v histórii máme viacero príkladov, keď sa pre určité činy hľadali nejaké teoretické pravdy a východiská. Teda, ako spieva „básnik", nič nové pod slnkom. Mne ide o čosi iné. O elementárne a vyskúšané pravdy, ktoré nepodliehajú „zubu času". Za také považujem hlavne princípy proletárskeho internacionalizmu a medzi nimi aj vzťahy vzájomnej spolupráce a súdružskej pomoci. Vždy, keď som stál pred publikom a mal som mu o tom podať vecné dôkazy, ktorých história pozná nedostatok, použil som veľmi pamätlivý príklad: keď revolučné Rusko hladovalo, ako uvádzali dejiny VKSb, malo v zásobách nedotknuteľné tisíce ton obilia, aby pomohlo proletariátu Nemecka, ak zvíťazí v revolúcii a bude trpieť hladom. A hoci socialistická medzištátna kooperácia postupovala po oslobodení iným smerom, na vyššej úrovni, predsa sme podobnú faktickú pomoc vo forme dodávok obilia zažili, čo iba dokumentuje vzťahy súdružskej pomoci.

Vstupujeme do vyššej fázy kooperácie socialistických krajín a naša krajina volá, hoci sa to mnohým nezdá, po ekonomickej integrácii, čo nie je síce kategória číročiste socialistická, no aj tak si myslím, že nemôže zatieniť vzťahy súdružskej pomoci, ktoré prostý ľud, nech je to ktorákoľvek zo socialistických krajín, chápe jednoznačne. Zle bolo, keď sme sa vžili do úlohy „prorokov socializmu". Zle je, ak v tomto čase, keď naozaj súdružskú pomoc potrebujeme ako balzam na naše hojacie sa rany, mnohí, ako hovorí písmo, vrhajú na nás oheň a síru. Komunisti všetkých krajín, ako sa možno nazdávať, majú vari vo svojom programe vyššie ciele, než navzájom vyvolávať medzi sebou psychózu nedôvery, podozrievania a strachu. Marxizmus-leninizmus, pravda, je síce iba jeden-jediný, nedá sa vykladať rozlične, avšak, hoci má zohrávať úlohu jednotiaceu, sme svedkami, že vyvoláva rozpory. Prečo? Lebo jeho aplikáciu si každý socialistický štát, a to musí tak byť, robí po svojom. Nemožno napr. zvyky a tradície jednej socialistickej krajiny, ktoré i Stalin považoval za typické črty, prenášať z jedného národného socialistického útvaru na druhý atď.

Súdruh F. Zupka, ktorého si, a nie som istotne sám, pre jeho čestný, skutočne ozaj komunistický postoj v celom jeho živote, a to aj v rokoch najväčších deformácií a zlovôle, nesmierne vážim, mi pri jednej príležitosti povedal: „Musíme sa snažiť pochopiť našich spojencov." Je to správne? Istežel Každý z národov socialistického spoločenstva sa musíme navzájom snažiť pochopiť, vžiť sa do mentality, psychológie iného národa, chápať zmysel a cieľ jeho života, jeho národné zvyky, tradície, jeho ekonomický, politický a spoločenský systém vytvorený na základe špecifických podmienok. Takéto postuláty však platia všestranne! Nemôžem sa vysmievať, ak niektorý zo socialistických štátov, samozrejme na svojom území, robí, povedzme, svoju „kultúrnu revolúciu", ktorá má svoje korene v pôde, v živote, v ľude tej krajiny. No nemôžeme chcieť, ak sme komunisti, aby, ako sa často stáva, napr. táto kultúrna revolúcia prerástla socialistickým hnutím. Nedobre nám padne, ak z Tirany nadávajú nášmu vedeniu, že je revizionistickou klikou a robia svoju malú, ale „svetovú" politiku. Ale ani Albánci nás nepochopia, ak ich vedúcich predstaviteľov označujeme za „dogmatikov", znižujeme ich význam v hnutí iba preto, že sú malou krajinou a snažíme ich „stvoriť podľa nášho obrazu". Nie, nekladiem si za cieľ riešiť nakopené rozpory a protirečenia, ktoré sa navalili ako veľké balvany do cesty hnutiu. Odvaliť ich nestačia jeho veľké, dalo by sa povedať, syzifovské sily. Ale si dovolím tvrdiť, že keby sme sa viac chápali, ako kritizovali, snažili sa nevydávať svoje systémy za v š e s v e t o v é, a to nech sme malí či veľkí, komunizmus by sa stal viac príťažlivým pre masy v celom vyspelom svete.

Možno, že také čosi je nad sily komunistického hnutia, ktoré by sa práve preto nemalo vybíjať v rozličných, nám všetkým vzdialených skrivodlivostiach. Všelijaké urážky, dohady, výmysly od bohaveta ľažko totiž označiť za „vzťahy vzájomnej spolupráce a súdružskej pomoci". No maličkosti a malichernosti neraz v dejinách ľudstva zohrali úlohu kvalitatívnych vzťahových premien. Nie, nechcem hovoriť teraz o Augustovi, ale hlavne o jeho pokračovaní, a to predovšetkým o nástrojoch ideologického pôsobenia. Keby sme sa dokázali navzájom pochopiť, nestávalo by sa, že sme ešte stále v contro nezaslúženej pozornosti rozličných vykladačov „viery pravej", čiže svojej, ktorí nás a naše osudy chcú prispôsobiť svojim predstavám o socializme vôbec. Nejde len o to, že komunistická strana tejto krajiny, ktorá pracovala v iných podmienkach než mnohé okolité bratské strany, má predsa len dáko svoje tradície z triednych bojov. Má aj bohaté a početné skúsenosti z výstavby socializmu — v dobrom i zlom, ktoré chce aplikovať na svoj ďalší vývoj, v čom ju ľahko nakriatnuť doprava, či doľava. Ide hlavne o snahu tejto komunistickej strany vyviesť ľud našej krajiny z ťažkostí, do ktorých sa dostal v mnohom nezaslúžene, v čom by právo preto mala nájsť pochopenie, pretože nikdy nemala v programe zdôrazňovať chyby iných, hoci ich pocítila, čím plní predovšetkým v tomto čase svoju obrovskú internacionálnu úlohu, čo raz povie učiteľka história.

Zo stránok tlače socialistických krajín či z éteru alebo v rámci propagandy sa však namiesto toho ozývajú zavše, alebo dosť permanentne hlasy, vychádzajúc z nepochopenia našej situácie. Neraz sa argumentuje faktmi, vybranými úplne náhodne, ba rozchádzajúcimi sa s pravdou. Stačí publikovať ich doslovné znenie v našich komunikačných prostriedkoch, aby v žilách našich ľudí vzkypela krv. Mentorský tón, ktorý sa ozýva z rozličných oznamovacích prostriedkov, vydávaných dokonca mimo nášho územia, avšak prenášaných k nám a podporujúcich zbytkové sily bývalého režimu osobnej moci, pobúrajú našich ľudí. A každý vie, že bez ich podpory sme my, komunisti, ničím. Právom by sme sa preto mohli opýtať: je to azda súdružská pomoc, alebo zlý úmysel? Túto otázku som si dovolil položiť predsedovi vlády našej federácie Ing. O. Černíkovi pri jeho poslednom stretnutí s našimi a zahraničnými novinármi. Pýtal som sa predovšetkým, či vláda považuje jednostrannú polemiku, založenú na vymyslených faktoch, za súdružskú pomoc, ktorá by mala byť neoddeliteľnou súčasťou proletárskeho internacionalizmu, s čím, ako sa nazdávam, každý súhlasí.

So stanoviskom vlády, ktoré nám, novinárom, oznámil jej predseda, som chcel oboznámiť našu verejnosť, aj keď má širšie zameranie, a to predovšetkým preto, že sa mi zdá byť výnimočne dôležité. Za také by ho mali považovať všetci, ktorí chcú s týmto štátom udržiavať bratské a spojenecké vzťahy, ak chceme, aby nám vydržali „na večné časy". Vláda, ako nás informoval Ing. O. Černík, sa s našimi novinármi dohodla, že nebudú narúšať záujmy našej republiky v zahraničí a že sa zdržia v tomto smere akejkoľvek polemiky, ktorú by sme považovali za zasahovanie do vnútorných záležitostí iných socialistických štátov, a teda aj za porušovanie ich suverenity. Predseda vlády vyslovil presvedčenie, že také isté stanovisko zaujmú aj ostatné socialistické štáty, v čo istotne všetci dúfame, ba veríme. Bolo by nielen riskantné, ale aj smiešne, keby sa pokračovalo v demagógii, ktorá, ako vieme, hubí všetky racionálne úvahy, do zákutlia zatláča vedou získané poznatky v čase, keď každý socialistický štát má jediné východisko: ísť cestou, overenou vedou. Aj preto, lebo marxizmus, ktorým sa riadime, už pred storočím získal epiteton vedy vied. Čiže, keby sme parafrázovali Lenina, našou úlohou by malo byť poznanie. A kto sa dopátrali vedecky overených právd, nemôže veštiť z ruky, čítať z hviezd, ten aj pochopí. A od pochopenie je iba krôčik k vzájomnému porozumeniu a proletárskym internacionalizmom hlásanej vzájomnej spolupráci a súdružskej pomoci.

JÚLIUS PAĽO

PRAVDA, 12. februára 1969, str. 1. a 2.

Člen Predsedníctva a tajomník ÚV KSČS Vasil Biľak v Martine

Pokoj a tvorivá práca

Martin (Od nášho redaktora) — Včera prišiel do Martina medzi politických a hospodárskych pracovníkov Turčianskych strojární a ďalších prizvaných hostí člen Predsedníctva a tajomník ÚV KSČS Vasil Biľak. Bolo to jeho prvé vystúpenie na Slovensku ako tajomníka ÚV KSČS. Funkcionársky aktív strojárov čakal na jeho vystúpenie s nevšedným záujmom. Po úvode predsedu CZV KSS Turčianskych strojární Ing. Jozefa Haara sa ujal slova. Povedal, že novembrové zasadnutie Ústredného výboru strany je významným medzníkom v živote KSČS. Netajil sa obavami, že ešte stále majú určité sily záujem o znemožňovanie konsolidácie, rozvracanie nášho ľudu a neustále rozvírovanie politickej hladiny. Je dosť takých, čo útočia otvorenejšie, ale aj nepriamo proti politike strany. Naši ľudia sú ako v horúčke, unavení, a tak isto je unavená celá strana. Preto ÚV KSČS nabáda k pokoju a tvorivej práci. Žiaľ, stranícke rady nie sú všade jednotné, rôznia sa názory na veci a problémy, ktoré už Ústredný výbor vyjasnil. Tak sa znižuje akcieschopnosť a navyše útočí sa na základné princípy politickej línie. Oportunistické a antisocialistické sily pôsobia dosť široko v našej spoločnosti, formulujú inú koncepciu na pôde strany i mimo nej. Musíme sa držať myšlienok Alexandra Dubčeka, ktorý na januárovom zasadnutí ÚV KSČS povedal, že ciele nášho programu naplníme vtedy, ak budeme normalizovať vzťahy so ZSSR a ostatnými socialistickými krajinami a ak sa nám podarí znemožniť pokusy antisocialistických síl o narušovanie línie KSČS, ak sa nám podarí vytvoriť politické ovzdušie pre pokojnú politickú prácu, ak budeme postupovať jednotne.

Väčšina nášho ľudu prijala rezolúciu z novembrového zasadnutia ÚV KSČS so spokojnosťou, ale ešte nebola ani uverejnená, už v pražskej Lucerne orientovali proti nej aktív, organizovali študentské štrajky, čo neprispelo k pokoju...

Vasil Biľak sa potom osobne vyznal zo spoluúčasti na rozbití osobnej moci Novotného i jeho byrokraticko-administratívneho aparátu. Nikdy neprestal; ako povedal, podporovať pojanuárovú politiku, ale ako marxista musí vidieť nielen kladv, ale aj zápory. Tak isto, ako aj v 20-ročnej ceste našej krajiny, sa vyskytli chyby, často aj tragické, no sú tu aj svetlé pamätníky úsilia nášho ľudu, jeho vodkyne KSČS. Reagoval aj na to, že medzi niektorými vrstvami ľudu sa povráva, že ústredný ÚV KSČS je sčasti dogmatický. Priznajme, že je, ale kto privodil zvrat v januári? Kto prijal akčný program strany, kto vykonal kádrové zmeny vo vláde a štátnych orgánoch? O XIV. zjazde strany povedal, že jeho zvolanie bude možné vtedy, keď nastane proti najprijateľnejšia situácia, keď sa stranícke rady pevne zomknú okolo Ústredného výboru. Tento rok by mal byť rokom konsolidácie a zjednocovania zdravých síl vnútri strany a krajiny. Nie je čas na upodozrievanie, ale na zjednocovanie. Jasno musí nastať aj v závodoch, kde sa tvoria hodnoty a perspektívy nášho života. Treba zabraňovať stratám vo výrobe, ľudia musia nadobudnúť pocit istoty, mať reálne možnosti kupovať a predávať, aby sme sa nedostali na samý okraj ekonomickej tragédie.

V druhej časti odpovedal Vasil Biľak na viacero otázok. Apeloval na komunistov, aby človeka hodnotili podľa faktov, a nie podľa „šuškandy". Bez podkladov obviniť je nemorálne. Žiaľ, dovolilo sa útočiť na poctivú prácu ľudí. Povedal, že aj keď je hlavné nebezpečenstvo zprava, existujú i ľavicové sektárske sily. Odmietol ničím nepodložené ťahy, akoby on bol býval na zozname členov robotnícko-roľníckej vlády. O takú vôbec nešlo a nevie o tom, že by ju bol niekto utváral. Povedal, že je to holá lož. Na otázku, či v auguste bol u nás ohrozený socializmus, odpovedal — áno. Bolo by idealizmom si myslieť opak. V jeho mladých rokoch mu vždy hrozí nebezpečenstvo, lebo kým existuje kapitalistický svet, protipól má za úlohu ho zničiť. Boli by sme rojkami, keby sme si zidealizovali pomery a povedali, že nám nehrozilo a nehrozí kapitalistické nebezpečenstvo.

V popoludňajších hodinách sa zúčastnil na výročnej stranickej schôdzi v cechu motoráreň v Turčianskych strojárňach v Martine.

—mr—

PRAVDA, 14. februára 1969, str. 1. a 2. 6/54/XII

OD 1. MARCA PRVÉ OBVODNÉ ÚRADY MNV a MsNV

Pohyb na národných výboroch

Štátna správa bližšie k občanovi ○ Najprv sústredene v šiestich okresoch ○ Citlivo riešiť sporné otázky ○ Od dobrého štartu veľa záleží

Federatívne štátne usporiadanie a z neho vyplývajúca existencia vládnych orgánov na Slovensku s rozsiahlou riadiacou právomocou vytvárajú podmienky pre riadenie národných výborov na Slovensku dvojstupňovým systémom, teda bez ich doterajšieho krajského článku. KNV majú k začiatku druhého polroka 1969 na Slovensku zaniknúť. Pravda, v súvise s týmto krokom, a najmä v súvise s potrebným a očakávaným skvalitnením riadenia, priblížením výkonu štátnej správy k občanovi, treba ešte vyjasniť nemálo otázok, vyriešiť nejeden a nefahký problém.

Dvojstupňové riadenie národných výborov si vyžaduje predovšetkým novo vymedziť pôsobnosť MNV, MsNV a ONV, rozhodnúť o tom, ktoré činnosti z KNV prejdú na národné ministerstvá a ktoré na ONV, so zjavnou tendenciou, aby sa rozumné maximum zverilo do právomoci ONV, vyriešiť účelné rozmiestnenie pracovníkov doterajších KNV. Obdobne treba usporiadať právomoc mestských a miestnych národných výborov, preniesť na ne najmä výkon tej časti štátnej správy z ONV, ktorá sa týka najbežnejších záležitostí občanov. Úspech tohto kroku si vyžaduje vybudovať kvalifikovaný odborný aparát MNV a MsNV. To, pravda, nie je únosné v každej obci, lebo veď ich máme na Slovensku vyše 3000. Preto slovenská národná vláda rozhodla o zriadení obvodných úradov MsNV a MNV, spoločných pre viaceré obce. Majú to byť neveľké útvary, rátajúce spravidla podľa veľkosti obvodu 6 až 10 kvalifikovaných pracovníkov, schopných zabezpečiť prvostupňové vybavenie značnej časti vecí, s ktorými sa občania doteraz obracali na ONV, v mieste im čo najbližšom, obvykle v stredisковej obci.

NÁJSŤ NAJVHODNEJŠIE RIEŠENIE

Po dôkladných prípravách majú začať prvé obvodné úrady MNV a MsNV činnosť na celom Slovensku už 1. marca, teda o niekoľko dní, pričom tento experiment sa intenzívne realizuje v šiestich vybraných okresoch — Levice, Nitra, Zvolen, Považská Bystrica, Košice a Svidník. Experimentu treba rozumieť tak, že nejde o overovanie typu obvodné úrady — áno, či nie, lebo existencia týchto orgánov vzhľadom na dvojstupňové usporiadanie NV je nutná, ale o nájdenie najvhodnejších foriem ich práce, ktoré by zabezpečili spokojnosť občanov, účinnú pomoc voleným orgánom — MNV a MsNV, dôsledné zachovávanie zákonnosti v každom rozhodnutí a v neposlednej miere — najmä pri očakávanom postupnom zjednodušovaní mnohých predpisov — aj zhospodárnenie nákladov na výkonný aparát.

Dôležité je uvedomiť si, že aj pri existencii obvodných úradov MNV a MsNV zostávajú mestské a miestne národné výbory orgánmi socialistickej štátnej moci, správy i miestnej samosprávy, že sa neoslabuje pôsobnosť ich plenárnych zasadaní, že budú naďalej rozhodovať o zásadných otázkach obcí a kontrolovať prácu obvodných úradov MNV a MsNV.

ČO BUDÚ ROBIŤ?

Čo teda budú tieto obvodné úrady robiť? Pretože budú vybavené kvalifikovaným aparátom, možno predpokladať, že budú kvalifikovanejšie, ako sa to robilo doteraz, pripravovať návrhy plánu a rozpočtu obcí vo svojom obvode. Zdôrazňujeme p r i p r a v o v a ť, lebo takýto návrh musia schváliť jednotlivé MNV a predložiť ONV. Ďalej budú zabezpečovať inkaso vlastných príjmov MNV, evidovať rozpočtové rezervy a prostriedky fondu rozvoja obcí, pripravovať požadované podklady pre rokovania plén a rád MNV a MsNV atď.

Tento článok by musel byť oveľa rozsiahlejší, keby sme chceli čo len vymenovať všetky činnosti, ktoré budú robiť bezprostredne pre občanov. Napríklad budú vydávať najrozličnejšie potvrdenia, aj také, za ktorými sa doteraz musí chodiť na ONV, starať sa o udržiavanie bytového fondu, robiť opatrenia na zabezpečenie ochrany životného prostredia na základe rozhodnutia ONV, vydávať matričné doklady a robiť agendu v súvise s prihlasovaním obyvateľstva, plniť rozsiahle úlohy v oblasti sociálneho zabezpečenia, napríklad budú kompletne vystrojovať žiadosti o dôchodky, spolupracovať s ONV pri ich zvyšovaní, starať sa o využitie pracovných síl atď.

A čo potom zostane MNV a MsNV v oblasti štátnej správy? Napríklad spravovanie obecného majetku, rozhodnutia o umiestnení a vyčlenení výrobných a obchodných jednotiek v obci, stanovenie ich otváracích a zatváracích hodín, určovanie miestnych poplatkov, rozhodnutia, ako je vydávanie zakáľacích listov, priznávanie dávok z doplnkovej starostlivosti, zriaďovanie a starostlivosť o miestne osvetové zariadenia a pod. Bude to teda účelná delba práce, pre výkon ktorej v obciach do 2000 obyvateľov nebude treba uvoľneného, teda plne plateného funkcionára a ktorú zabezpečí za primeranú odmenu funkcionár popri svojom občianskom zamestnaní.

VŠEOBECNE KLADNE, ALE...

Vo veľkej väčšine funkcionári národných výborov a občania takéto riešenie prijímajú kladne. To vo všeobecnosti. Spory však vznikajú, keď už ide o konkrétne rozhodnutie, v ktorej obci bude sídlo obvodného úradu. Nedá sa tu postupovať ináč, ako dať prednosť strediskovej obci, vychádzať z existujúcej a výhľadovej štruktúry osídlenia, z prirodzenej i plánovanej rajonizácie. Otázny je aj najoptimálnejší počet obcí a občanov pre vytýčený obvod. Tu treba postupovať obzvlášť citlivo, v úzkej spolupráci s MNV, pričom — pravdaže — nesplnili by účel príliš malé, ale niekde ani príliš veľké obvody: ONV tu musia rozumne vychádzať z miestnych danností. Rátа sa, že sa na Slovensku dovedna vytvorí okolo 700 obvodov.

AKO V LEVICIACH A V POVAŽSKEJ BYSTRICI

Napokon ešte niekoľko konkrétnych údajov a skúseností z dvoch okresov, ktoré sú už v prípravách na zriadenie obvodných úradov pomerne najďalej. V Levickom okrese po mnohomesačných prípravách rátajú s vytvorením 24—25 obvodov, z ktorých prvých osem — v Pukanci, Tlmačoch, Ipeľskom Sokolci, Plášťovciach atď. — začína svoju činnosť už 1. marca, ďalšie potom k začiatku apríla a mája. Priemerne budú mať obvody nad 5000 obyvateľov, s počtom obcí od 3—10 podľa ich veľkosti a miestnych danností. Vedúcich úradov už vybrali. Štyria z nich majú vysokoškolské a osemnásti úplné stredoškolské vzdelanie. Do aparátu obvodných úradov rátajú s viacerými odborníkmi z ONV, ale aj z podnikov a hospodárskych organizácií okresu.

V okrese Považská Bystrica sa rátа s vytvorením 21 obvodov, podľa charakteru okresu počtne dosť rozdielnych. Napríklad do obvodu Košeca má spadať osem obcí s vyše 8500 obyvateľmi, zatiaľ čo do obvodu so sídlom v Pružine iba 2753 obyvateľov. Podľa veľkosti a zložitosti problematiky sa na obvodných úradoch rátа so stavom od 6 do 11 pracovníkov. Do 1. júla mali by obvody rozvíjať činnosť už v celom okrese. Vyše polovicu vedúcich úradov budú tvoriť najlepšie pripravení doterajší pracovníci ONV, pričom aj ďalší z ONV prechádzajú do aparátu obvodných úradov. Piati z určených vedúcich úradov majú vysokoškolské vzdelanie. V dohode s ONV v Liptovskom Mikuláši, Žiline a Žiari nad Hronom pripravujú trojmesačný kurz pre pracovníkov obvodných úradov. Pre dlhodobejšie účely chystajú pri Strednej

ekonomickej škole v Považskej Bystrici jednoročný nadstavbový kurz pre vybraných absolventov tejto školy, v ktorom by si doplnili svoje vedomosti v ekonomickej, sociálnej a právnej oblasti, potrebné pre úspešnú prácu na obvodných úradoch MNV.

7/54/XII

SPLNIŤ OČAKÁVANIA

Teda už v najbližších dňoch — od 1. marca nadobúda experimentálne platnosť významné podujatie, od ktorého sa veľa očakáva a ktorému treba úmerne jeho významu venovať sústredenú pozornosť. **Pre budúcnosť — po potrebných zákonných úpravách — sa totiž ráta s ďalším rozšírením pôsobnosti obvodných úradov v oblasti štátnej správy, s presunom ďalšej agendy z ONV bližšie k občanovi.** Dobrý štart a z neho vyplývajúce čo najskoršie skúsenosti občanov i orgánov o užitočnosti takéhoto riešenia je najspoľahlivejšou cestou k tomuto cieľu. **JAROSLAV MEŠKO**

PRAVDA, 14. februára 1969, str. 1. a 2.

PRÁCA, 13. februára 1969, str. 4.

Návrh zákona o socialistickom podniku v pripomienkovom konaní

Oddelenie sféry štátneho riadenia od podnikateľskej oblasti ◈ Nové druhy podnikov ◈ Integračné a záujmové zoskupenia na báze dobrovoľnosti ◈ Podnikové rady namiesto rád pracujúcich

POKROK NA CESTE K REFORME

Po vyše jednoročnej príprave návrhu zákona o socialistických podnikoch skončili odborné komisie prácu na jeho paragrafovanom znení. Predsedníctvo federálnej vlády a ÚRO rozoslalo po tieto dni návrh zákona republikovým vládam, rezortom, resp. podnikom a odborovým zväzom na pripomienkové konanie, ktoré má prebehnúť do konca februára, aby v marci mohla návrh zákona prerokovať federálna vláda a predložiť ho Federálnemu zhromaždeniu. Napriek tomu, že konečná verzia návrhu, ktorý ide do pripomienkového konania, je po odbornej stránke na vysokej úrovni, už doteraz avizované pripomienky z podnikateľskej i odborovej sféry — a aj špecificky zo slovenského hľadiska — sú veľmi závažné.

Návrh zákona upravuje v 80 paragrafoch právne pomery väčšiny socialistických podnikov a formy ich hospodárskeho združovania. Podmienky podnikateľskej činnosti budú, na rozdiel od pôvodného zámeru, upravené osobitným zákonom, ktorý má nadobudnúť účinnosť k 1. júlu t. r.

Po úvodných ustanoveniach, obsahujúcich základnú charakteristiku socialistických podnikov a vymedzujúcich pomer štátnych orgánov k podnikovej sfére, uvádza návrh spoločné ustanovenia o podnikoch — o vzniku, štatúte, firme, postavení a majetkovom oprávnení podniku, základnom majetku, podielovej účasti, orgánoch podniku, riaditeľovi, dozornej rade, prokuristovi, odštepnom závode, zániku podniku a jeho likvidácii.

Čo je socialistický podnik

Návrh zákona charakterizuje socialistický podnik **po právnej stránke** ako právnickú osobu, založenú na vykonávanie podnikateľskej činnosti (pričom obsah pojmu podnikateľskej činnosti nedefinuje); **po ekonomickej stránke** tak, že podnik vykonáva podnikateľskú činnosť s majetkom v socialistickom spoločenskom vlastníctve, pracovníci ktorého sa podieľajú na jeho riadení a výsledkoch hospodárenia. Ani obsah pojmu socialistické spoločenské vlastníctvo návrh bližšie nedefinuje. Nezakotvuje najmä ani poňatie tzv. podnikového vlastníctva ako nového typu spoločenského vlastníctva, o ktorom sa hovorilo v diskusiách o podniku u nás najmä v posledných dvoch rokoch. Riešiť túto problematiku ponecháva zákonu o novej ústave.

Návrh vychádza z poňatia podniku ako **samostatnej jednotky** v rámci hospodárskej činnosti spoločnosti, ktorá združuje pracovný kolektív na výrobné prostriedky tak, aby mohla s úspechom vystupovať na trhu. **Návrh neráta s doterajším systémom priameho riadenia podnikov z jednotlivých rezortov, ale s oddelením štátnej sféry riadenia od sféry podnikovej činnosti,** ktorú bude štát ovplyvňovať len nepriamo, najmä sústavou národohospodárskych plánov, štátnych rozpočtov a používaním ďalších ekonomických nástrojov a pravidiel, ďalej vkladmi finančných prostriedkov do určitých, perspektívne efektívnych alebo ináč potrebných podnikov, prípadne i zakladaním vlastných štátnych podnikov alebo účasťou na podnikaní iných podnikov.

Tri druhy podnikov

Na rozdiel od doterajších národných podnikov, predpokladá návrh zákona **tri druhy podnikov: spoločenský podnik, verejný podnik a účastnícky podnik.** Pritom nevylučuje vznik aj iných druhov podnikov, pravda, na základe osobitných zákonov. **Na družstvá a účastinné spoločnosti sa**

PRÁCA, 13. februára 1969, str. 4.

sákon nevzťahuje, ale pamätá na možnosť, aby sa aj takéto podniky mohli združovať so spoločenskými, verejnými a účastníckymi podnikmi.

Najčastejším druhom podnikov budú

spoločenské podniky

pretože sa tá na ne premení väčšina doterajších národných podnikov. Najvýznačnejšou črtou spoločenských podnikov bude ich značná miera právnej a ekonomickej samostatnosti v rozhodovaní. Zakladateľmi spoločenských podnikov budú buď štát, alebo podniky (pri osamostatňovaní ich doterajších závodov), prípadne ktorákoľvek iná socialistická právnická osoba. Ak sa spoločenský podnik v dôsledku nesprávneho riadenia dostane do ekonomických ťažkostí, najmä do finančnej situácie ohrozujúcej základný majetok, bude zakladateľ oprávnený ustanoviť do podniku vnútenú správu, a to najviac na tri roky; po ich uplynutí sa buď vnútená správa odvolá, alebo podnik zanikne.

Osobitnú kategóriu právnických osôb zriadených na výkon podnikateľskej činnosti budú tvoriť

verejné podniky

Pôjde o podniky vykonávajúce hospodársku činnosť slúžiacu všeobecne osožným cieľom alebo osobitným verejným záujmom, pri vykonávaní ktorých nemožno plne uplatniť podnikateľské hľadiská. Pôjde jednak o **štátne podniky v železničnej doprave**, poštových službách a telekomunikačných prevádzkach, v lesnom, vodnom a cestnom hospodárstve, výrobe, službách a iných prácach v ozbrojených silách, v kúpeľnej starostlivosti, v hospodárení so štátnymi hmotnými rezervami a vo vydavateľstvách štátnych tlačív, a jednak o **miestne, teda okresné, mestské a podobné podniky** v miestnej hromadnej doprave, v miestnom cestnom hospodárstve, prevádzke očistných kúpeľov a v rekreačných službách, výrobe a rozvode tepla, v miestnych výhrevniach, v bytovom a miestnom vodnom hospodárstve, čistení miest alebo obcí, prevádzke verejného osvetlenia a v pohrebnej službe.

Verejnými podnikmi budú aj **Štátna banka Československá, Česká a Slovenská štátna sporiteľňa**, ako aj ďalšie právnické osoby podľa osobitného zákona.

Zakladateľ (štát, resp. v jeho mene federálny alebo národný ústredný orgán štátnej správy, príp. príslušný národný výbor) bude podporovať činnosť verejných podnikov návratnými alebo nenávratnými dotáciami a nedovolí likvidáciu takéhoto podniku. Z povahy veci vyplýva, že verejné podniky budú síce vykonávať svoju činnosť na zárobkovom podklade, t. j. za odplatu, ale nebudú môcť meniť predmet svojho podnikania a využívať trhové vzťahy na zvyšovanie zisku a majetku podniku.

Účastnícke podniky

budú novou formou socialistického podnikateľského systému. Pôjde v nich najmä o výskumnú, projektovú a odbytovú činnosť, vykonávanú sústredene pre viacero účastníkov. Budú ich môcť zakladať spravidla spoločne viacerí zakladatelia (vrátane družstiev alebo aj jednotlivých občanov), prípadne aj jediný zakladateľ. Zakladatelia budú musieť ručiť za prevzaté záväzky účastníckeho podniku až do výšky dvojnásobku svojich vkladov, prípadne — na základe stanov — i vyššie. Návrh zákona zabezpečuje, že pri zásadných rozhodnutiach nebude môcť byť ani jeden zo zakladateľov majoritizovaný.

Združenia podnikov

Na rozdiel od doterajšieho zoskupovania podnikov administratívnou cestou do výrobno-hospodárskych jednotiek s nadriadenými generálnymi a odborovými riaditeľstvami, vychádza návrh zákona o socialistických podnikoch zo zásady, že **integrácie podnikov** — a to aj družstiev a iných socialistických právnických osôb — **budú sa utvárať dobrovoľne, na základe zmlúv o združovaní**, v prvom rade na základe ekonomických záujmov, vyplývajúcich z ekonomickej výhodnosti a účelnosti, a to i bez zreteľa na národné, prípadne štátne hranice. Nové socialistické integračné zoskupenia budú obstarávať spoločné vykonávanie, rozvíjanie alebo usmerňovanie podnikateľskej činnosti alebo inú hospodársku spoluprácu a zabezpečovanie prípadných ďalších spoločných záujmov z poverenia združených podnikov. Podnik môže na základe písomnej zmluvy do integrácie dobrovoľne vstúpiť alebo z nej dobrovoľne vystúpiť. Štát bude na ich činnosť vplývať iba ekonomickými nástrojmi.

Socialistické integrácie budú dvojakej povahy: bez právnej subjektivity (združenia podnikov) a s právnou subjektivitou (podnikateľské skupiny).

Jednoduchšou a voľnejšou integráciou bude **združenie podnikov**. Musí mať svoj štatút a zapisuje sa do podnikového registra. Môže mať orgán na vedenie spoločných vecí združenia. Členovia budú povinní podieľať sa rovnakými príspevkami a podielmi na jeho nákladoch a každý z členov bude oprávnený konať za združenia a podieľať sa rovnakým dielom na jeho zisku a strate.

Pevnejšou formou integrácie budú **podnikateľské skupiny**. Orgánmi podnikateľskej skupiny budú valné zhromaždenia, správny výbor, generálny riaditeľ a revízna komisia. Valné zhromaždenie bude okrem iného voliť členov správneho výboru, menovať a odvolávať generálneho riaditeľa, rozhodovať o sústredení finančných a materiálnych prostriedkov skupiny, posudzovať jej činnosť a hospodárske výsledky, schvaľovať jej ročnú účtovnú uzávierku a rozhodovať o rozdelení zisku. Spoločnú koncepciu hospodárskej politiky podnikateľskej skupiny má určovať správny výbor, ktorý bude robiť aj závažné opatrenia v rámci tejto politiky.

Osobitnou formou spolčovania sa podnikov budú nezárobkové podnikateľské **záujmové zväzy** s dobrovoľným členstvom na podporu a uplatňovanie spoločných záujmov podnikov voči štátnej sfére a odborovým zväzom.

Podnikové rady

Pozornosť pracujúcich púta aj na návrhu zákona najmä ustanovenia o forme účasti pracujúcich na rozhodovaní a správe podnikov a integračných zoskupení. Povedzme hneď, že po vlaňajšom jesennom zaváhaní vlády v tejto otázke nachádza zásada tejto účasti v návrhu zákona plné uplatnenie, a to v ustanoveniach o podnikových radách (teda nie radách pracujúcich, ako sa tieto orgány experimentálne doteraz zriaďovali). Poňatie účasti pracujúcich na rozhodovaní v podniku prostredníctvom podnikových rád berie do úvahy skúsenosti s činnosťou doterajších rád pracujúcich.

Podľa návrhu zákona budú podnikové rady základnými a kolektívnymi riadiacimi orgánmi, pravda, s diferencovanou právomocou a zodpovednosťou v jednotlivých druhoch podnikov.

Väčšina zásad vymedzujúcich postavenie a koncepciu činnosti podnikových rád je už čitateľom Práce známa. Návrh zákona zhŕňa právomoci podnikových rád do 8 bodov (určovanie koncepcie rozvoja a zásad hospodárskej politiky podniku a kontrola ich uskutočňovania; menovanie a odvolávanie riaditeľa a stanovovanie jeho základného platu i podielov a odmien; schvaľovanie ročnej účtovnej uzávierky a rozdeľovanie zisku; rozhodovanie o zakladaní nových podnikov a účasti na nich; zmeny štatútu podniku; schvaľovanie zmluvy a podielovej účasti na podnikaní iného subjektu, prípadne rozhodovanie o iných zásadných otázkach podľa štatútu).

Podniková rada je povinná predkladať všetkým pracujúcim podniku a zakladateľom raz do roka správu o svojej činnosti a o činnosti i hospodárskych výsledkoch podniku na zhromaždení pracujúcich, zorganizovanom odborovou organizáciou. Členom podnikovej rady patrí za výkon funkcie honorár a odmena podľa ročných hospodárskych výsledkov podniku; bude sa im vyplácať spolovice ročne a spolovice po skončení funkcie v podnikovej rade. Za výkonu a rok po skončení výkonu funkcie v podnikovej rade sú členovia podnikových rád v pracovnoprávnom ohľade osobitne chránení.

V spoločenských podnikoch budú mať v podnikovej rade väčšinu pracovníci podniku; **vo verejných a účastníckych podnikoch** budú mať väčšinu v podnikových radách zakladatelia.

Konkrétne riadenie podniku v rámci koncepcie schválenej podnikovou radou bude patriť výlučne do právomoci riaditeľa podniku. Podnikové rady nebudú smieť do konkrétneho riadenia priamo zasahovať, ani vykonávať právne úkony za podnik navonok — okrem výnimočných prípadov.

* * *

Aj keď návrh zákona v pripomienkovom konaní zaiste zaznamená ešte určité zmeny, možno ho označiť ako doteraz najpokrokovejší čin na ceste k realizovaniu našej ekonomickej reformy, najmä pokiaľ ide o osamostatnenie podnikov a ich zoskupení od štátnej rozhodovacej sféry.

Michal Dado

PRAVDA NA WEEKEND, 14. februára 1969, str. 2.

Na okraj ustanovujúceho zjazdu ZDMOS

Bez taktizovania

Hoci snemovanie mládeže skončilo pred týždňom, hladina búrlivých debát neutícha. Odzneli stovky kuloárových komentárov, rozšírili sa pravdivé aj nepravdivé chýry, ale otázka „Čo sa to tam vlastne dialo?" visí stále vo vzduchu.

Noviny priniesli kusú správu o tom, že dňom 4. februára končí svoju dvadsaťročnú činnosť miliónová organizácia mládeže. Jej hlavným hrobárom bola práve tá miliónová organizovanosť, ktorá sa v poslednej desiatke rokov nápadne scvrkávala, až presné číslo členskej základne bolo ťažké sväto-sväte vyhlásiť. Monopolná organizácia nedala možnosť plného rozvoja záujmov mládeže, nerešpektovala ich vekové a sociálne špecifiká a tak stratila, pochopiteľne, príťažlivosť. Podoktoré súčasti ČSZM, najmä Pionierska organizácia, sa už v šesťdesiatych rokoch snažili o osamostatnenie. Nepodarilo sa im to, lebo rozbíjačské tendencie proti monopolu si mnohí jeho nositelia nielenže vysvetľovali predovšetkým ako útok na vlastnú osobu, ale nazvali ich aj „rozbíjaním jednoty mládeže". A pretože jednota nielen ideová, ale aj falošná, čisto členská bola nedotknuteľná, ostala, až kým sa vlastne sama nerozsypala.

Demokratické tendencie a obrodzujúce myšlienky po Januári z pochopiteľných dôvodov najsilnejšie zasiahli práve onú „jednotu", ktorá v pravom slova zmysle znamenala monopolnú vládu prežitých názorov a praktík.

Ako prvá mala svoju osamostatňujúcu konferenciu Pionierska organizácia Slovenska, po nej Zväz vysokoškolákov Slovenska a po nich – hoci v pomalom tempe – dostávajú rad radom registráciu Junák, Zväz pracujúcej mládeže Slovenska. Zväz mládeže dedín a miest a Zväz stredoškolákov a učňov, čiže šesť samostatných mládežnícky zväzov, ktoré v ideovom zameraní svojej činnosti sa zhodujú, no formami práce prísne diferencujú.

Všetky sociálne vrstvy mládeže na pôde svojich samostatných zväzov prešli pomerne búrlivými diskusiami o budúcom združení v strechovej, spoločnej inštitúcii. Na prvý pohľad sa zdalo, že ak na ustanovujúcom zjazde príde ku konfliktom, tak jedine okolo otázky najviac omieľanej – či uchovať starý ČSZM, alebo vytvoriť federálne združenie. Treba tu poznamenať, že na Slovensku sa prakticky dodnes udržali tendencie pre uchovanie starého ČSZM, ktorý napríklad v zdôvodnení OV ČSZM Bratislava-vidiek bol ideálnou organizáciou mládeže, ktorú nedeformovala jej nedemokratická podstata, ale aparát ČSZM. Aj keď tento problém na zjazde vyskočil ako prvý, zapadol. Omnoho problematickejším sa pre účastníkov zjazdu stala organizačná štruktúra Združenia, stanovy, program, aj otázka predstavenstva strechového orgánu.

Zvykli sme si hovoriť, že na Slovensku je iná politická situácia ako v Čechách. Pod pojmom „iná" sa aj v mládežníckom hnutí chápala konsolidovanosť, pokojná atmosféra, menej problémov. Fakt je, že prakticky až do zjazdu mládeže sa ČSZM držal pohromade. Osamostatnenie pionierov sa nepriímalo s nadšením a ani rodiaci sa Junák nevítala roztvorená náruč. Do predsedníctva SÚV ČSZM síce kooptovali J. Heroldovú ako čestnú predsedníčku Pionierskej organizácie Slovenska, no Junák, na ktorý sa od začiatku pozeralo ako na početne bezvýznamnú organizáciu, svojho zástupcu tam nedostal. Ostatné sociálne vrstvy mládeže mali svoje osamostatňujúce konferencie prakticky tesne pred zjazdom a ich predsedami sa stali bývalí členi pracovníci aparátu ČSZM, v niektorých prípadoch aj napriek tomu, že v p[illegible] dostali najmenej hlasov. Na zjazd prichádzali jednotlivé organizácie predovšetkým s obavou, či nová organizácia vlastne nedostáva novú iba firemnú tabuľu a pre staré zväzácko vedenie ostane tým, čím bola. Nedoriešené boli aj finančné spory (aby každá organizácia mala samostatnú dotáciu z NF), aj návrhy, aby členná funkcia Združenia – či Zväzu mládeže Slovenska (na názve nebolo ešte uzgodnené) bola čestná, aby organizácia bola dobrovoľným združením, z ktorého jej jednotlivé zväzy môžu kedykoľvek vystúpiť. Semiačka nedôvery a obavy medzi mladých ľudí nasiali aj tí bývalí zväzácki profesionáli, ktorí do posledného okamihu zastávali názor, že by sa mal uchovať starý monolitný ČSZM a akoby zázračným prútikom obrátiť – keď išlo zrejme aj o existenčné pozície.

Naozaj – len tak na oko sa zdalo, že medzi slovenskou mládežou je všetko v poriadku. Veď aj rozdelenie funkcií bolo už akoby hotové!

Zjazd ale vybuchol. Pretože delegácia Zväzu vysokoškolákov nesúhlasila so znením dvoch paragrafov navrhovaných stanov Združenia: s paragrafom, hovoriacim o členstve Združenia v NF (ZVS bol za to, aby v NF vystupovali jednotlivé organizácie Združenia len samostatne) a s paragrafom, hovoriacim o člennej funkcii v Združení (navrhovali, aby bola čestná). Z toho dôvodu zjazd rozhodol, aby delegácia ZVS predložila stanovy parlamentu vysokoškolákov, ktorý rozhodne o tom, či vysokoškoláci vstúpia do Združenia, alebo nie. Do 10 dní Ústredná rada združenia vypracuje zásady volieb tajomníka a predsedu Združenia.

Bol postup vysokoškolákov správny? Bol, veď trvali na tom, na čom sa ich zväz dohodol. Bolo správne, že sa tak dlho o každom bode zjazdu – procedurálnych záležitostiach, programe, deklarácii, stanovách – diskutovalo? Bolo, veď ak má byť nová organizácia mládeže životaschopnou, musí vyjadrovať predovšetkým záujmy mladých ľudí. Zle však bolo, že sa konferencie zväzov konali tesne pred zjazdom, že sa protinázory veľmi striktne odmietali a neriešili v zdravej polemike. Ustanovujúci zjazd Združnia detských a mládežníckych organizácií Slovenska v opačnom prípade nemusel byť zavalený ťažkými spornými bodmi.

Že bol zjazd bojovým, že sa na ňom bez taktizovania hovorilo otvorene o pocitoch mladej generácie? To je najväčšia deviza zjazdu. Mladí ľudia tu demonštrovali nielen svoju bojovnosť, ale aj úprimnosť a odpor k chytračeniu. A v tom vidíme najväčší prísľub pre budúcnosť.

LÝDIA BRABCOVÁ

Armádna kapitola v procese rehabilitácií

Iní šli, iní sa vracali

Veky žili ľudia s pocitmi krivdy a nespravodlivosti. Niektorí žijú podnes. Boli obdobia, keď miera pre spravodlivosť a humánnosť vo vzťahu k jednotlivcovi bola potlačená pod heslom „Rozhodujúce sú vyššie ciele". V mene týchto nevenčili sme sa ani my vždy pravdou a spravodlivosťou.

Obrodný proces v našej spoločnosti vyvolal dôveru a nádej v tvorbu takého systému, ktorý bude vedieť ubrániť nielen triedu, spoločenské skupiny, ale i jednotlivca. Stalo sa tak prijatím Akč[illegible] programu i prehlásením ÚV KS[illegible] na svojom májovom pléne: „V duchu tradícií sa vysporiadať so všetkým, čo skresľovalo pravú tvár socializmu, ktorý má v sebe predpoklad byť najľudskejším usporiadaním spoločnosti v dnešnom svete."

Realizáciu tohto programu sme už začali. Odvalili sa balvany, ktoré bránili spravodlivejšiemu štátoprávnemu usporiadaniu republiky a tak sme upevnili aj naše bratstvo s národom českým. Národné zhromaždenie schválilo zákon o súdnej rehabilitácii, iz súčasne výsledky práce rehabilitačných komisií sú nemalé. Zaradujú sa mnohí socializmu oddaní do aktívnej práce.

V rámci súdneho rehabilitačného konania sa napraví protiprávny súdny výrok, spravidla sa prizná aj náhrada za hmotné ujmy, spojené so súdnym konaním a výkonom trestu. U väčšiny však nikto navráti do pôvodného stavu ich spoločenské postavenie a často aj morálna rehabilitácia zostáva len v úzkom kruhu. Zostávajú príčiny k pocitu krivdy. Nejde o zúženie problémov iba na materiálne odškodnenie. Ide takisto o angažovanú prácu historikov a politikov, citlivú prácu verejných pracovníkov, o pozornosť zdravotníkov a pracovníkov v komisiách sociálneho a invalidného zabezpečenia.

Od mimosúdnej rehabilitácie sa očakáva, že konečne budú mať celé skupiny ľudí záruku, že sú rovnocennými občanmi spoločnosti. Že nepôjde s nimi to známe kabinetné „NO" a „ALE", že mnohé omyly minulého obdobia „hlbokého a zásadového kádrovania", v ktorom nie práca a jej výsledky, lež subjektívne vysvetľovanie činov a myslenia znamenalo pre mnohých čestných ľudí kádrový strop. Vytvorila sa situácia plná rozporov medzi oficiálnym stanoviskom a faktickou možnosťou scharealizácie. Očakáva sa, že zbavíme nespravodlivého hodnotenia aj jednu veľkú časť národa, ktorá bola doposiaľ odsúdená tiež všeobecne na základe povrchného prístupu.

Je celá skupina ľudí, ktorým sa jednostranne a nekriticky, bez hlbšieho prehodnotenia vyčítajú roky 1938—1944. Slovenským vojakom, ktorí museli narukovať na východný front. Drobným ľuďom vládli mocní, za konanie mocných však často niesol rovnakou mierou zodpovednosť ľud. Málo sa hovorilo i hovorí, že išli vojačkovia na východ, ale vracali sa ako muži na západ, v rukách so zástavou, ktorá otvárala cestu k slobode nielen národnej, ale aj sociálnej. Na ich čele našim národom tak milovaný prezident, ich veliteľ armádny generál Ľudvík Svoboda. Ďalej významná osobnosť velenia odboja generál Klapalek. Chceme ľuďom vracať dôveru, zjednocovať národ. Preto nesmieme naďalej radových vojakov, — v občianskom živote predtým mladých robotníkov, roľníkov, — ani príslušníkov rodiacej sa slovenskej inteligencie, ktorá bola pozvaná do dôstojníckych služieb v slovenskej armáde, všetkých zaraďovať a zrovnávať s fašizmom a s tými, čo fašizmu slúžili. Nejde, pochopiteľne, o rehabilitáciu dôstojníkov, gardistov, ba ani vojakov, ktorí sa dali do služieb fašizmu, dopustili sa zločinov.

Je na tomto poli čo prehodnocovať. V roku 1950, v akcii zvanej Omladzovanie a znižovanie stavu armády, boli uvoľňovaní z armády väčšinou Slováci, ktorí isty čas slúžili v tzv. slovenskej armáde. Medzi nimi mnohí z nich zastávali v SNP významné štátne, či veliteľské postavenia. Boli medzi nimi plukovník Tóth, veliteľ letiska Tri duby za Slovenského národného povstania, plukovník Mutoško, významný organizátor zdravotnej služby i politickej práce v SNP, veliteľ obrany pri Telgarte, Železný kapitán Jan Stanek.

Päť minút pred svojím koncom vyhnali fašistickí mocipáni okolo 40 tisíc zmobilizovaných našich rodákov na východné hranice. Ani tu nie je vyjasnené konanie jednotlivcov, ktorí zavinili, že tieto divízie nesplnili ilegálne pripravovanú bojovú úlohu, ktorá mohla urýchliť naše oslobodenie.

Máme v tejto zložitej situácii veľa dôležitých úloh. Dialóg s tými, čo v sebe prechovávajú krivdu, sme už začali. Buďme dôslední. Rešpektujúc naše súčasné materiálne možnosti, politické skúsenosti, znovu vyhodnoťme naše pohľady na rozhodujúce etapy nášho zápasu o dnešok a spravodlivejšie hodnoťme ich tvorcov a účastníkov boja o ň. Obnovme a utvrďme pre súčasnú generáciu bohatosť našich revolučných tradícií a úctu k tým, ktorí sú a boli ich tvorcami. Aj v tom je zmysel dôslednej rehabilitácie.

LADISLAV PITTNER,
poslanec SNR

PRÁCA, 11. februára 1969, str. 4.

11/54/XII

Rozhovor s ministerkou práce a sociálnych vecí SSR M. Sedlákovou

Spolupráca Ministerstva práce a sociálnych vecí s inými národnými orgánmi ◇ Právomoc Ministerstva v mzdovej oblasti ◇ Ako ďalej v denivelizácii miezd ◇ Pred novelou Zákonníka práce ◇ Šestina výdavkov štátneho rozpočtu na sociálne zabezpečenie

Mladým existenciu — starým opatery

Ministerstvo práce a sociálnych vecí SSR je v štátnej sfére priamym a bezprostredným partnerom odborov, zastupovaných Slovenskou radou odborových zväzov. Obrátili sme sa preto na ministerku práce a sociálnych vecí Máriu Sedlákovú s niektorými otázkami o činnosti a úlohách jej rezortu, ako ich vidí vyše mesiaca po prevzatí funkcie.

O Do ktorých prvých úloh, čo spadajú do vašej kompetencie, súdružka ministerka, ste sa na rezorte už pustili, a ktoré vás v najbližšom čase čakajú, resp. aké závažnejšie opatrenia na svojom úseku pripravujete?

— Aby sme všetky úlohy rezortu mohli primerane zvládnuť, musíme ten rezort, teda ministerstvo najprv mať. Zatiaľ ho — aspoň celé — nemáme. Práce sme si však už ujasnili. Chvíľami sa mi zdá, že chceme viac, ako môžeme. Spomeniem len napr. otázky efektívneho využitia absolventov škôl, riešenie problematiky ekonomického využitia žien, otázky 15-ročného dorastu, koncepcia vývoja sociálneho zabezpečenia, komplexný návrh starostlivosti o rodinu, otázky ekonomickej regulácie miezd atď. Vidíte, že vcelku ide o mimoriadne náročné úlohy, a jednotlivé opatrenia vyplynú až zo solídneho rozpracovania týchto úloh. Chceli by sme ich naozaj splniť.

O S ktorými slovenskými národnými orgánmi a inými inštitúciami bude Ministerstvo práce a sociálnych vecí najviac spolupracovať?

— Na otázku by sa dalo vari ľahšie odpovedať obrátene, t. j. s kým nebude rezort spolupracovať. Odpoveď by bola určite kratšia. Ak mám aspoň vymenovať orgány, s ktorými budeme najviac spolupracovať, budú to predovšetkým ministerstvá plánovania, financií, školstva a Slovenský cenový úrad. Zo spoločenských organizácií je to predovšetkým Slovenská rada odborových zväzov a jednotlivé zväzy, úzka bude musieť byť spolupráca aj so Slovenským zväzom žien, organizáciami mládeže, Zväzom protifašistických bojovníkov atď. Budú to ale aj záujmové organizácie podnikateľov-zamestnávateľov (Zväz slovenského priemyslu, Hospodársky zväz štátnych majetkov a pod.), ale i ďalšie.

O Ktoré z kompetencií na úseku práce a sociálnych vecí delegujú národné rady, národné ministerstvá, resp. vlády na federálne Ministerstvo práce a sociálnych vecí a ktoré kompetencie bude vykonávať národné ministerstvo, konkrétne najmä v mzdovej oblasti?

— Delegovanie právomocí na federálne ministerstvo vychádza z potreby zabezpečiť jednotnú celoštátne platnú mzdovú politiku a rovnaký systém a úroveň sociálneho zabezpečenia. Na týchto úsekoch je však celý rad špecifických problémov, ktoré si budú riešiť národné orgány samy. Úplne vo vlastnej právomoci si budú riešiť republikové orgány problémy súvisiace s hospodárnosťou pracovnej sily, otázky štruktúry kvalifikácie s konkrétnym riešením úloh, ktoré súvisia so službami. Pri zabezpečovaní týchto úloh budú republikové orgány suverénne, a to z hľadiska práva i zodpovednosti.

Na úseku mzdovom bude naše ministerstvo vypracúvať vlastnú koncepciu mzdového vývoja a usmerňovať ho v rámci celoštátne platnej mzdovej sústavy a platných ekonomických nástrojov. Náš rezort bude rozhodovať aj o mzdových preferenciách a bude organizovať a zabezpečovať mzdovú kontrolu.

O Jedným z najzávažnejších opatrení pre naštartovanie ekonomickej reformy sú základné prestavby cenových proporcií, daňového systému a mzdovej sústavy. Pamätá už vaše ministerstvo najmä na túto tretiu úlohu?

— Najdôležitejším mzdovopolitickým opatrením, pripravovaným v tomto čase, je návrh prestavby sústavy základných miezd v priemysle, stavebníctve, poľnohospodárstve a lesnom a vodnom hospodárstve.

Význam prestavby základných miezd treba vidieť hlavne v zdokonalení odmeňovania v súlade s novou ekonomickou sústavou. Má sa posilniť účinnosť osobnej hmotnej zainteresovanosti pri rozvoji ekonomiky dôslednejším presadzovaním zásady odmien podľa kvalifikácie a výsledkov práce.

Projekt prestavby základných miezd vo výrobnej sfére bol pripravený už koncom minulého roka. Teraz sa k návrhu majú vyjadriť odborové zväzy ROH a potom sa prerokuje vo federálnych vládnych orgánoch, pretože ide o zásadné mzdové otázky, ktoré majú byť jednotne riešené v celoštátnom meradle.

Po schválení zásad prestavby základných miezd vo vládnych orgánoch treba s nimi oboznámiť verejnosť a súčasne sa budú organizovať práce na realizácii prestavby cestou národných orgánov na VIII a v podnikoch. Treba zdôrazniť, že k úspešnému zavedeniu prestavby musia podniky vytvárať už teraz predpoklady v dodržiavaní racionálneho mzdového vývoja, najmä optimálneho vzťahu miezd k realizovaným výkonom a produktivite práce.

O Ako postupuje na Slovensku denivelizácia miezd?

— Postup denivelizácie podľa jednotlivých národohospodárskych odvetví vykazuje určité vyrovnávanie vývoja miezd v doteraz zaznávaných nevýrobných odvetviach, ako v školstve, zdravotníctve a obchode.

Najvyšší rast miezd v ôsmom roku a zlepšenie relácií v pomere k priemyslu sa dosiahlo v obchode a verejnom stravovaní (rast miezd oproti predošlému roku o 13 % a zlepšenie relácie k priemyslu o 6,5 boda), ako aj v doprave a spojoch (rast miezd o 11,6 % a zlepšenie relácií o 6,4 boda); tým tieto odvetvia prakticky prekročili relácie predpokladané v koncepcii vývoja miezd pre rok 1970.

V priemysle došlo k výraznejším zmenám hlavne v potravinách, v energetike, výrobných družstvách a v miestnom priemysle.

Medzi kategóriami došlo oproti predchádzajúcim dvom rokom, kedy rástli rýchlejšie mzdy technickohospodárskych pracovníkov, k určitej stagnácii. V priemysle rástli v roku 1968 rýchlejšie mzdy robotníkov ako mzdy ostatných kategórií. Spomalili sa tiež rast pohyblivých zložiek mzdy; zhruba dve tretiny prírastku priemerných miezd sa dosiahli v základných mzdách a len jedna tretina na prémiách, odmenách a podieloch na hospodárskych výsledkoch.

Všeobecne postup deitvelizácie miezd na Slovensku v roku 1968 bol zhruba obdobný ako v celoštátnom meradle.

Q Akou celkovou sumou sa podieľajú výdavky na sociálne opatrenia na rozpočte Slovenskej socialistickej republiky?

— Spoločnosť vynaloží v roku 1969 na sociálne zabezpečenie občanov na Slovensku sumu 6,3 mld Kčs. To predstavuje zhruba šestinu celkového objemu výdavkov štátneho rozpočtu Slovenskej socialistickej republiky.

Q Využitie práceschopného obyvateľstva, najmä žien, ako aj príprava a rozmiestňovanie mladej generácie je na Slovensku — na rozdiel od českých krajov — akútnym problémom. Má Ministerstvo práce a sociálnych vecí SSR pre riešenie tohto problému už nejakú koncepciu?

— Sú to veľmi náročné úlohy, ktoré je možné riešiť len z pozície komplexného plánu rozvoja národného hospodárstva. Práce na perspektívnom pláne rozvoja ekonomiky Slovenskej socialistickej republiky, ako i na celoštátnom rozvoji na roky 1971 až 1975 sa rozbiehajú a pevne verím, že v ich rámci sa podarí aj tieto problémy uspokojivo riešiť. Náš rezort pripravuje v spolupráci s Ministerstvom plánovania podklady o perspektívnych zdrojoch tak dorastu, ako aj pracovníkov, ktorých bude treba začleniť do výučbového a pracovného procesu.

Q A napokon dovoľte ešte otázku: Prečo nebola doteraz pripravená, resp. schválená novela Zákonníka práce?

— Zákonník práce ako základná norma pracovného práva nadobudol účinnosť iba 1. januára 1966. Už pri jeho tvorbe prevládali snahy, aby Zákonník práce bol normou modernou, zohľadňujúcou všetky potreby prebiehajúcej i budúcej reformy ekonomického i spoločenského vývinu v našich podmienkach. Jeho trojročná existencia nie je ešte taká dlhá, aby sa dalo bezpečne a s plnou zodpovednosťou posúdiť, či sa pôvodný zámer vydaril, prípadne ktoré jeho ustanovenia dnes už nevyhovujú.

Do úvahy treba vziať aj veľmi dôležitý faktor, ktorý sa objavil v priebehu času — náš posledný politický a ekonomický vývoj. Od januára 1968 sa u nás všeličo zmenilo k lepšiemu. Upravil sa právny poriadok, rešpektujú sa vo významnej miere občianske práva a slobody, inak sa hodnotia aj požiadavky sociálnej politiky. To všetko neexistovalo v čase tvorby Zákonníka práce. A právna norma koncipovaná pre iné podmienky ekonomickej základne, ktoré menia aj sféru nadstavbovú, musí sa spravidla revidovať.

Teraz sa na novele Zákonníka práce intenzívne pracuje a keďže ide o celoštátnu základnú právnu normu, gestorom týchto prác je federálne Ministerstvo práce a sociálnych vecí. Obidve národné ministerstvá sa na novelizačných prácach aktívne zúčastňujú.

Zhováral sa: MICHAL DADO

PRÁCA, 11. februára 1969, str. 4.

Rozhovor s predsedom Federálneho zhromaždenia profesorom Ca'otkom

Predovšetkým hľadajme dobré úmysly druhej strany ◆ Parlamentarizmus v najlepšom zmysle slova ◆ Priestor tvorivému ľudskému rozumu ◆ Dožičme tým, ktorým verime, pri práci pokoj

Pri najbližšej príležitosti po jeho zvolení do vysokej funkcie požiadali sme predsedu Federálneho zhromaždenia profesora JUDr. Petra Colotku, DrSc., o rozhovor. Prenasjalo, poprosili sme ho hlavne zodpovedať niektoré myšlienky vyslovené v jeho nástupnom prejave v Španielskej sále Pražského hradu.

Funkciu, do ktorej som bol ako spoločný kandidát Národných frontov Čechov a Slovákov zvolený, chcem zastávať tak, aby som prispel k vzájomnému porozumeniu a prehĺbeniu bratských zväzkov našich národov.

◇ Čo na vám teraz vidí najúčinnejšie na prehĺbenie a upevnenie našich vzájomných vzťahov a zväzkov?

Naše devízy:

Úprimnosť, kritičnosť, zásadovosť

Osobne sa domnievam, že každý z nás, bez ohľadu na to, na ktoré miesto je postavený, primerane svojmu postaveniu môže prispieť k prehĺbeniu a upevňovaniu vzájomných vzťahov Čechov a Slovákov. Vždy, keď hovorím o veciach alebo sa nad nimi zamýšľam smerom do budúcnosti, vždy myslím na minulosť. Medzi našimi národmi boz toho, žeby sa o to boli ako národy pričinili, sa nahromadilo dosť toho, čo možno charakterizovať ako nedorozumenia, i ako bolavé a citlivé problémy. Posledné miesace ukázali, že na vine neboli národy, ale jednotlivci, ktorí dávali v podmienkach režimu osobnej moci typickú týmto vzťahom, poškodenú formu, v ktorej sa mali vyvíjať a uplatňovať. Keď sme poučení týmito skúsenosťami pristúpili v podmienkach pojanuárovej politiky k hľadaniu nových foriem nášho vzájomného spolužitia, musali sme si toho na obe strany hodne vysvetliť. Myslím, že to rozhodujúce sme si vysvetlili. Z toho napokon vyplynulo myšlienka, že štát treba prebudovať na novej štátoprávnej báze.

Pre budúcnosť nám treba pri uplatňovaní novej štátoprávnej formy, ale aj pri riešení každodenných otázok života mať predovšetkým veľkú dávku dôvery jedného národa k druhému, i jednotlivcov voči sebe. Všetkým nám treba hľadať predovšetkým dobré úmysly druhej strany. Domnievam sa tiež, že cestou vzájomnej dôvery, rozvíjaním pozitívnych prvkov môžeme najlepšie pomôcť vzájomnému vzťahu Čechov a Slovákov.

Pre tvorbu politiky československej federácie bude mať mimoriadny význam úzka spolupráca Federálneho zhromaždenia s Českou a Slovenskou národnou radou.

◇ Dohodli ste už alebo sa začali prerokúvať formy vzájomnej spolupráce?

Federálne zhromaždenie ČSSR je najvyšší zákonodarný zbor československého štátu. Na úrovni jednotlivých republík budú pracovať ako zastupiteľské orgány Česká a Slovenská národná rada. V každom prípade, hoci sú aj ich stupeň, funkcia alebo úlohy rozdielne, treba dbať, aby všetky tieto zbory pracovali jednotne, aby predstavovali ucelenú jednotnú sústavu československých zastupiteľských orgánov. Prvé kroky tejto spolupráce sa začali realizovať ešte za starého Národného zhromaždenia, keď sa pripravoval zákon o federácii. Ďalšie kroky sa robia teraz, keď spoločne posudzujeme jednotlivé normy, no najmä do budúcnosti treba veľmi dbať, aby zákonodarné zbory nepracovali oddelene. Na porade tu na Predsedníctve Federálneho zhromaždenia sme sa práve po tieto dni zhovárali o tom, že by sme sa mali stretnúť s vedeniami Českej a Slovenskej národnej rady. Aby sme si mohli spoločne pohovoriť o otázkach zákonodarných, o spôsoboch kontroly, i o ostatnom v našej práci, aby sme postupovali jednotne. Sme presvedčení, že s takýmto stretnutím a postupom bude súhlasiť vedenie Českej i Slovenskej národnej rady.

Budeme musieť hľadať i nové a účelné metódy pre každodennú prácu, ktoré sa nedajú vždy vyjadriť v zákonoch a rokovacích poriadkoch.

◇ Ako si predstavujete v tomto zmysle prácu Federálneho zhromaždenia?

Pochopiteľne, že základné veci pre postup jednotlivých orgánov včítane Federálneho zhromaždenia vyjadríme v zákonoch, počasne v rokovacom poriadku Federálneho zhromaždenia. Ale sa tiež domnievam, nech už zákonu pripisujeme akúkoľvek váhu — a ako právnik to nijako nechcem zľahčiť —, že rozhodujúcou v práci každého orgánu a zastupiteľského zboru osobitne je atmosféra, ktorá sa v ňom vytvorí. Úprimnosť, otvorenosť, kritičnosť a zásadovosť by mali byť devízy Federálneho zhromaždenia, aj ostatných zastupiteľských zborov. Aby sme mohli nastolené problémy riešiť so všetkou citlivosťou a náročnosťou, aby tak prijaté závery zodpovedali optimálnym riešeniam. Chceme teda vytvoriť podmienky pre parlamentarizmus v tom socialistickom zmysle slova. V tomto smere máme na čo nadviazať — na predchádzajúce obdobie z činnosti Národného zhromaždenia. Chceli by sme všetky dobré tendencie prehĺbiť, aby bol najvyšší zastupiteľský zbor tohto štátu skutočne pracovným telesom a aby predstavitelia nášho ľudu, poslanci tohto parlamentu splnili úlohy, ktoré im ich voliči zverili.

Už v minulom období sa výbory Národného zhromaždenia niekoľkokrát zaoberali otázkami úpravy niektorých občianskych práv a slobôd zaručených ústavou... Federálne zhromaždenie môže nadviazať na výsledky prípravných prác, a to v oblasti spoločenského a zhromažďovacieho práva, tlačového zákona, právnej úpravy o cestovných dokladoch a zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím a podobne.

◇ V akom štádiu sú tieto práce a kedy možno očakávať príslušné právne úpravy?

Práce na normách, ktoré sú na programe tohto alebo nasledujúceho roku, boli prevažne načaté už v roku predchádzajúcom. To možno povedať o návrhoch zákonov o cestovných dokladoch, o štátnom občianstve, o náhrade škody za nezákonné rozhodnutie a o ďalších. Tieto veci boli popripravované, stojíme pred úlohou dôkladne ich prediskutovať a domyslieť. Budeme teda pokračovať v plnení úloh obsiahnutých v Akčnom programe KSČS, to je naša základná smernica. Takisto sa pripravuje aj zákon o mimosúdnej rehabilitácii. Už v tomto prvom polroku má byť pripravený v znení, v akom by mal ísť do parlamentu.

Najmä miesace od januára 1968 ukázali, koľko energie sa skrýva v hlavách i rukách nášho ľudu, keď sa k nemu nájde správny ľudský prístup. Z toho dôvodu pôjdeme i v našom Federálnom zhromaždení cestou januára 1968, cestou uvoľňovania tvorivých síl nášho ľudu v záujme rozvoja hospodárstva, vedy, kultúry a ďalších oblastí tvorivej ľudskej práce.

◇ Na aký spôsob, myslíte, bude môcť Federálne zhromaždenie najlepšie, najistejšie splniť toto svoje predsavzatie?

V období pred januárom 1968 ublokovali celková politická atmosféra a metódy uplatňované v praxi v mnohom smere energiu a iniciatívu ľudí, ich tvorivú účasť v živote našej spoločnosti. V tomto zmysle sa hovorí o tom, že chceme ísť naďalej cestou januára, aby sa v prospech spoločnosti i jednotlivca uplatňovali tvorivý ľudský rozum a pracovité ruky človeka. Myslím, že naše národy majú skutočne voľa z tohto fondu. Naši ľudia sú známi ako pracovití i duchaplní, snaživí. Myslím, že cestami, ktoré vyznačil Akčný program KSČS, môžeme dosiahnuť toto uvoľňovanie tvorivých síl a uplatnenie sa v prospech spoločnosti, v prospech občanu. Tak dosiahneme nie iba vytvorenie nových hodnôt, ale vytvoríme aj podmienky pre sebarealizáciu jednotlivcov, i väčších či menších ľudských kolektívov.

Urobíme všetko, čo bude v našich silách, aby sa upokojili pomery v našom štáte a utvorili podmienky pre slobodný a dôstojný život nášho ľudu.

Čo by podľa vášho názoru najviac prispelo k upokojeniu pomerov a k podmienkam pre slobodný a dôstojný život nášho ľudu?

Myslím, že netreba mnoho slov na to, aby sme našu situáciu, v ktorej sa všetci nachádzame, mohli označiť za nedostatočne uspokojivú. Ako situáciu, v ktorej sa manželia, rodičia, prosto občania pýtajú, ako to bude zajtra, pozajtra. V tomto zmysle nám toho treba hodne urobiť, aby bol v našej krajine pokoj. Pochopiteľne, že na to môžu jestvovať veľmi jednoduché recepty, ktoré by znamenali „Drž ústa!", alebo „Počúvaj!" — a máme východisko. Myslím však, že by to bol omyl, že by to bol návrat k tomu, čo sme už svojho času prežili. Takisto by však bolo krajným omylom, keby sme vyzývali „Choď, krič, volaj, nastoľuj!".

Od jari 1968 sme išli pod vedením ľudí, ktorí sa osvedčili v ťažkých skúškach, ktorí si získali našu dôveru a myslím, že nič nesvedčí proti tomu, aby ju mali i naďalej. Preto aj za stavu, keď nemôžeme vari do všetkých dôsledkov vidieť, ako sa naša politika rozvíja, rozohráva, treba sa na týchto ľudí orientovať, podporovať ich a v takomto zmysle postupovať vpred. Aby sa mohli úlohy nášho života plniť i v týchto zložitých podmienkach v kurze, ktorý som tu už viackrát podčiarkol, v kurze pojanuárovej politiky, nesporne nám treba kľud. Nielen tým, čo robia túto politiku, ale všetkým, čo vytvárajú hodnoty na ktoromkoľvek pracovisku. Možno povedať, že je to špecifický kľud, špecifický pokoj. Nemalo by tu ísť o pasivitu, ale o tvorivý nekľud, o tvorivý nepokoj. V žiadnom prípade si však nemyslím, že by mohlo východisko pre riešenie našich problémov spočívať v tom, že vyvedieme z miery, z rovnováhy tých, ktorí majú našu dôveru a ktorých sme podporovali v najzložitejších skúškach.

Domnievam sa preto, že zo strany nás všetkých — nech už myslíme na štátne, na stranícke orgány, na orgány Národného frontu i na jednotlivých občanov — že nám všetkým treba vyvinúť úsilie, aby sme mohli napredovať v pokoji. Aby sme takýmto prístupom k našim úlohám dosiahli aj uplatnenie tých najcennejších dávíz každého slobodného národa: slobodný dôstojný život.

Zhováral sa dr. JURAJ SIDORENKO

PRÁCA, 13. februára 1969, str. 5.

PRÁCA, 14. februára 1969, str. 1. a 2. 15/54/XII

Prvé zasadanie predsedníctiev ÚRO, ČROZ a SROZ

Optimálne podmienky pre VII. zjazd

Namiesto stanov „Charta Československého ROH"
◇ Rokovací a volebný poriadok

Praha (Práca) — Včera sa v budove Inštitútu ROH v Prahe konalo prvé spoločné zasadanie predsedníctiev Ústrednej rady odborov, Českej rady odborových zväzov a Slovenskej rady odborových zväzov, ktoré riadil predseda ÚRO Karel Poláček.

„Spoločná schôdza má prispieť k zjednoteniu názorov a stanovísk Českého a Slovenského Revolučného odborového hnutia na budúce poslanie federálnych odborových orgánov a má vytvoriť optimálne podmienky pre demokratické a pracovné rokovanie VII. všeodborového zjazdu" — povedal Karel Poláček v úvode. Preto sa hlavná pozornosť venovala posúdeniu návrhu stanov Československého odborového hnutia, rokovacieho poriadku a volebného poriadku VII. všeodborového zjazdu.

Stanovisko k týmto dokumentom predniesol za predsedníctvo ČROZ jej predseda **Rudolf Pacovský** a za predsedníctvo SROZ tajomník SROZ **Ing. Michal Záhradník**. Oba národné odborové orgány sa zhodovali v tom, že je nevyhnutné zachovať jednotu Československého revolučného odborového hnutia a že táto jednota má mať svoj výraz v ustavení federálnych odborových orgánov.

V rozprave o postavení, úlohe a funkcii federálnych odborových orgánov vychádzali členovia najmä z toho, aby dokumenty prijaté VII. všeodborovým zjazdom dávali členom ROH záruky, že odborové hnutie sa nevráti do predjanuárových pomerov, že sa bude v celom hnutí dôsledne uplatňovať zväzová, t. j. a že praktická činnosť odborov bude vychádzať zo všetkých pozitívnych čŕt pojanuárového vývoja.

V zásadných otázkach na postavenie budúcich paritne zložených federálnych orgánov a ich úlohy a o kandidátoch na vedúcich predstaviteľov týchto orgánov sa obe národné odborové orgány zhodli. Čiastkové odlišné stanoviská sa v rozprave vysvetlili, takže aj o týchto otázkach sa dosiahla dohoda. Na záver spoločnej schôdze sa rozhodlo upraviť návrh stanov podľa záverov rokovania a takto upravený návrh predložiť na posúdenie a schválenie delegátom VII. všeodborového zjazdu s tým, že sa im odporučí zmeniť názov na „Chartu Československého revolučného odborového hnutia".

Na spoločnej schôdzi sa venovala značná pozornosť aj vytvoreniu optimálnych podmienok pre demokratické a pracovné rokovanie VII. všeodborového zjazdu. Zo skúseností zjazdov českých a slovenských odborových zväzov sa ukazuje, že aj prerokúvanie procedurálnych otázok nemožno podceňovať. Preto sa podrobne posúdili návrhy rokovacieho a volebného poriadku VII. všeodborového zjazdu.

Na VII. všeodborový zjazd je zvolených 1 605 delegátov s hlasom rozhodujúcim, z toho 1 205 delegátov zvolili zjazdy českých a slovenských odborových zväzov a 400 delegátov 1. všezväzové zjazdy Českého a Slovenského ROH. Z celkového počtu delegátov je 1 203 zvolených v českých krajinách a na Slovensku 402. Tí tiež budú v dňoch 4.—7. marca t. r. rozhodovať o završení jednej z rozhodujúcich etáp v histórii Československého revolučného odborového hnutia.

PRÁCA, 14. februára 1969, str. 4. a 5. 16/54/XII

Federálna cadina

Na pravidelných či nepravidelných leteckých linkách — na trase Bratislava—Praha a späť — pribudol od začiatku januára 1969 jeden pravidelný cestujúci. Je ním dr. Samo Falťan, CSc., podpredseda našej federálnej vlády, člen Predsedníctva Ústredného výboru KSS, donedávna aj predseda Ústredného výboru SNF, ktorý všestranne prispel k oživeniu a politickej autorite tejto inštitúcie.

Mal som vám ho predstaviť celkom privátne, no hneď v úvode dovoľte priblížiť ho v štyroch podobách — ako politika, historika, spisovateľa i ako náruživého hľadača a zberača húb alias hríbov. Ťažko posúdiť, ktorá z týchto činností či záľub mu najviac prirástla k srdcu, ale nespornou historickou pravdou je, že so zberaním húb začal už ako žiačik, pokračoval v tom ako stredoškolský študent a neprestal s tým ani ako historik a politik. Bohvie však, čo je na tom pravdy...

Sama Falťana pozná československá verejnosť už takmer štvrťstoročie. V revolučných časoch Slovenského národného povstania bol jedným z veliteľov partizánskeho odboja a po oslobodení ho zvolili za generálneho tajomníka Zväzu protifašistických bojovníkov. Neskoršie pracoval v straníckych funkciách, potom ako riaditeľ vydavateľských podnikov a naposledy ako vedecký pracovník Historického ústavu Slovenskej akadémie vied.

V čase kultu osobnosti sa na čas

utiahol z verejného života a venoval sa beletristickej tvorbe a vedeckej práci. Čitateľskej obci sa predstavil svojimi knihami Víťazné stretnutie, Jarné spevy a románom z roku 1968 Do hrobu sa neponáhľa...

Z vedeckej literatúry sú známe Falťanove publikácie a štúdie Slováci v partizánskych bojoch v ZSSR, Partizánska vojna na Slovensku, Historické a slávne dni, Národnodemokratická revolúcia a najnovšia štúdia z minulého roku, Slovenská otázka v Československu. Teraz dúfajme, že aj ako podpredseda federálnej vlády bude si vedieť nájsť čas na dokončenie rozpracovanej štúdie Slovensko v druhej svetovej vojne.

Mal som s dr. Samom Falťanom možnosť niekoľkokrát hovoriť o jeho živote, práci i výsledkoch jeho snaženia, a to nielen vo funkcii verejného činiteľa, ale aj v úlohe hlavy rodiny. „To je tak — zdôveril sa — človek má a musí byť vzorom ako historik či politik nielen našej verejnosti, ale aj doma, medzi vlastnými štyrmi múrmi. A mám sa čo ohániať. Syn Ľuboš — 22-ročný, študuje sociológiu v Krakove, dcérka Alena sa dala na právo a najmladšia Nastička sa zaľúbila do záhradníctva a študuje na Vysokej škole poľnohospodárskej v Nitre. Každý z nás má svoje záľuby a problémy, často som za každú maličkosť pod paľbou ich kritiky, a tak musím príslušne zosúlaďovať všestranné záujmy aj ako otec, no a — čo je ťažšie — aj ako politik. V rodine máme totiž aj národnostnú otázku — manželka, s ktorou som sa zoznámil počas Povstania, je Moravanka a dokonca aj jedna z dcér — hoci iba omylom — má na vysvedčení uvedenú českú národnosť."

„Je to tak," vpletá sa do rozhovoru pani Viera Falťanová, „ale môžem vám plná spokojnosti zdôrazniť, že tvoríme dokonalý a harmonický rodinný federálny celok, so vzájomným porozumením a toleranciou."

Poznám denný pracovný režim Sama Falťana a preto iba nesmelo kladiem otázku, ako to má s voľným časom, so starostlivosťou o rodinu?

„Voľný čas?" — zopakúva pani Viera — „toho má ozaj málo, pár hodín cez týždeň, a aj o tie sa rodina musí deliť s priateľmi, návštevami súkromnými či úradnými, a tak sme si ho oveľa viac užili, keď bol vedeckým pracovníkom."

Pravda, keď už o Samovi Falťanovi píšem celkom privátne, nemôžem nespomenúť, že kúsok času si ukradne aj na zber húb v budmerických lesoch, či na prechádzky a potulky v objatí horských velikánov Vysokých a Nízkych Tatier, ktoré dôverne pozná z čias svojej mladosti. A pri tom zbere húb nie je osamotený. Ako sa už písalo, so spisovateľom Vladom Mináčom, filmovým scenáristom Ivanom Bukovčanom a básnikom Jánom Kostrom tvorí vyrovnaný team, ktorý má rozdelené pole pôsobnosti pri hľadaní húb a tak sa jeden druhému do tej jeho enklávy nemieša. No a ak ostane ešte kúsok zvyšného času po tých zdravotných túrach, neodmietne Samo Falťan priateľský súboj pri partii žolíka, pokeru či mariášu.

Veru tak... 49-ročný Samo Falťan je nielen vedecký pracovník či progresívny politik je to aj celkom prostý človek z mäsa a krvi, so smútkom i radosťami, so záľubami, vášňami či drobnými pokleskami každého z nás. Človek — gurman, ktorý — podľa dôverných slov pani manželky — vie vychutnať neopakovateľnú vôňu opekanej slaniny v prostredí lúčnatej hory, jemnú chuť dubákov, pikantnosť zemiakovej harule, kyslého mlieka a potešiť sa, ak na rodinnom stole sú vlastnoručne nazbierané huby, maliny, čučoriedky..., i v budmerickej záhrade Zväzu spisovateľov „načierno" natrhané orechy.

Pomimo týchto chúťok venuje Samo Falťan veľa času štúdiu, knihám, ľudovému umeniu, hudbe. Už neraz mu cigánska kapela zahrala obľúbené piesne Išiel, Janík, Išiel... alebo Poľana, Poľana...

— A vaša — aká je vaša obľúbená pieseň? — vyzvedám sa pani Falťanovej.

— Prečo, chcete mi dať zahrať? — pýta sa, a ja zaskočený, že nemám pri sebe aspoň gramofón či magnetofón, môžem iba prezradiť, že sa rada započúva do piesní Pilarovej, Gotta, či do tónov polky, vyľúdených dobrou dychovkou.

MILAN MELICHER

Národné výbory vo federácii

DO POPREDIA KVALIFIKÁCIA PRACOVNÍKOV NV

V súvislosti s nedávnym programovým vyhlásením vlády Slovenskej socialistickej republiky, Výbor SNR pre národné výbory ústami svojho člena, poslanca SNR Mateja BERNÍKA zdôraznil, že pri riešení problémov národných výborov treba sa zamerať na tri základné otázky:

Je to vyjasnenie pôsobnosti národných výborov, postavenia a ich úloh v našej socialistickej spoločnosti. Vláda a príslušné orgány by mali rozpracovať pôsobnosť národných výborov v duchu Akčného programu KSČS.

Ochrana práv občanov

Predovšetkým ide o to, aby sa do života uviedli zásady zdôrazňujúce, že národné výbory ako miestne orgány štátnej moci, štátnej správy a samosprávy, majú chrániť práva a oprávnené záujmy občanov. Ak majú túto úlohu plniť do dôsledkov, nie je možné, súčasný stav ponech[illegible] keď na jednej strane plnia funkciu štá[illegible]n orgánov a na strane druhej funkciu orgánov priameho hospodárskeho riadenia organizácií a podnikov. Na túto okolnosť by mal pamätať nový zákon o národných výboroch. Ten treba pripraviť, aby mohol byť účinný od budúcich volieb. Zamerať sa tak, aby sa zvýrazňovala úloha národných výborov ako miestnych orgánov štátnej moci, štátnej správy a samosprávy. Prichodí dopracovať a vyjasniť si úlohu národných výborov ako samosprávnych orgánov. V otázkach hospodárskeho riadenia treba jednoznačne zakotviť, aby NV vo vzťahu k organizáciám a podnikom najmä v chozraščotnej sfére vykonávali

funkciu spoločenskej kontroly

záujmov ochrany celej spoločnosti i ochrany záujmov občanov. K tejto funkcii treba upraviť i pôsobnosť jednotlivých orgánov NV a budovať ich tak, aby namiesto ochrancov jednotlivých rezortov a podnikov kontrolovali dôsledne činnosť podnikov a skúmali či rozvíjajú svoje poslanie tak, aby čo najlepšie slúžili občanom.

Priblíženie výkonu štátnej správy

k občanom je druhou základnou úlohou, ktorá stojí pred orgánmi vlády i národnými výbormi. Je známe, že je pripravený návrh na vytváranie obvodových úradov MNV, ktorý smeruje k tomu, aby sa preniesla terajšia pôsobnosť ONV na MNV a táto zasa sústredila na obvodných úradoch. Tento návrh sa pokladá za správny. Vláda iste urýchlene rozhodne o pôsobnosti, úlohách a organizácii obvodných úradov, aby sa mohol experimentálne vyskúšať. Realizáciou obvodového systému sa splní požiadavka občanov i národných výborov — aby sa štátna správa priblížila k občanom ale zároveň i skvalitnil výkon tejto štátnej správy. Uplatnenie tohto systému umožní miestnym národným výborom, aby sa viac ako doposiaľ venovali plneniu svojej mocenskej funkcie a predovšetkým aby sa viac starali o rozvoj jednotlivých obcí o ich výstavbu, potreby a požiadavky obyvateľstva.

Tretím, vážnym problémom, je otázka nového územno-administratívneho členenia Slovenska. Je známe, že stranickým a vládnym orgánom prichádzajú žiadosti o vytvorenie 38 nových okresov. Túto požiadavku nemožno realizovať, najmä ak berieme do úvahy, že sa ráta so zavedením dvojstupňového systému národných výborov. Otázky územného členenia Slovenska i otázky zrušenia KNV treba riešiť veľmi citlivo a uvážlivo. Ide predovšetkým o to, aby nový model riadenia, ktorý predpokladá vláda bol taký, aby na jednej strane sa zvýšila zodpovednosť vlády a ostatných národných orgánov za priame riadenie okresov a na druhej strane, aby sa okresným národným výborom vytvorili priaznivé podmienky pre plnenie svojich úloh. Ide ďalej o to, aby pri deľbe terajšej pôsobnosti KNV vláda dôsledne uplatňovala zásadu, aby čo možno v najväčšej miere terajšia pôsobnosť krajov bola prenesená na okresné, prípadne mestské národné výroby. Je to v záujme nielen národných výborov a občanov, ale i v záujme národných orgánov. Ministerstvá a ostatné ústredné orgány by sa mali sústrediť na riešenie zásadných koncepčných otázok a riadiacu činnosť voči okresom a okresné národné výbory spolu s miestnymi a mestskými národnými výbormi by zabezpečovali rozvoj okresov a obcí a tiež bezprostredný výkon štátnej správy najmä vo vzťahu k občanom.

Starostlivosť vlády

Ďalšia z vážnych otázok, ktorá už dlhé roky trápi národné výbory, je otázka prípravy a výchovy kádrov pre národné výbory. Ide najmä o kvalifikáciu pracovníkov nižších stupňov národných výborov. Aj keď v aktívnej práci NV v posledných rokoch vyrástli tisíce iniciatívnych, obetavých a schopných funkcionárov a pracovníkov s bohatými skúsenosťami, nemožno sa uspokojiť so súčasným stavom v kvalifikácii, najmä v dosahovaní požadovaného školského vzdelania. Na mestských a miestnych národných výboroch na Slovensku, spĺňa požiadavky vysokoškolského vzdelania len 14,3 perc. pracovníkov a stredoškolské vzdelanie len 45,6 perc. pracovníkov. Na týchto národných výboroch pracuje takmer tri tisíc pracovníkov, ktorí majú len základné školské vzdelanie.

Nepriaznivá je aj situácia na ONV. Tam požiadavky vysokoškolskej kvalifikácie spĺňa iba 18,3 perc. pracovníkov, pričom však stredoškolskú kvalifikáciu má 93,2 perc. pracovníkov. Aj keď značný počet týchto ľudí vzhľadom na dlhoročnú prax v NV, má bohaté praktické skúsenosti, nestačia tieto už pri súčasnom kvalifikovanom plnení zložitých úloh NV. Tento nepriaznivý stav v kvalifikačnej skladbe na NV vyžiada si zvýšenú starostlivosť vlády o ucelený systém výchovy kádrov na národných výboroch, osobitne so zreteľom na zabezpečenie plnenia rastúcich úloh okresných, mestských a miestnych národných výborov.

Viliam VITTEK

ROĽNÍCKE NOVINY, 11. februára 1969, str. 1. 18/54/XII

Po návšteve v ZSSR s doc. L. KOŠŤOM, CSc.

OBOJSTRANNÝ ZÁUJEM

BRATISLAVA — Pred niekoľkými dňami sa vrátila zo ZSSR delegácia ÚV NF, v ktorej bol aj vedúci tajomník SNF doc. Ladislav KOŠŤA, CSc. Položili sme mu niekoľko otázok o tejto návšteve.

Aký ráz mala vaša návšteva v ZSSR?

— Bola to prvá návšteva delegácie NF na základe oficiálneho pozvania ÚV KSSZ a najvýznamnejších spoločenských organizácií v krajine sovietov, ako sú odbory, Komsomol, Zväz žien, Spoločnosť pre zahraničné styky a iné.

V Sovietskom zväze podobnej organizácie, ako je NF, niet. Preto aj toto pozvanie pešu verejnosť do určitej miery prekvapilo...

— Práve preto, že v ZSSR Národný front na rozdiel od týchto socialistických krajín ako taký neexistuje, pozvali nás iné orgány. V Sovietskom zväze sa totiž zaujímajú o náš NF. Bolo to akési nadviazanie ďalších vzájomných kontaktov po návštevách delegácií stranických a štátnych orgánov oboch krajín. V budúcnosti sa kontakty budú prehlbovať. Tajomník ÚV KSSZ s. Katušev vtipne poznamenal pri spoločnom obede v Kremli, kde sa zišli aj zástupcovia všetkých významných spoločenských organizácií ZSSR, že vlastne v takomto zložení sa tieto zložky dosiaľ ešte nikdy nezišli a že pokojne by mohli spolu predstavovať Národný front ZSSR.

Ako sa sovietski predstavitelia pozerajú na náš NF?

— Najväčšie pozitívum je práve to, že naši hostitelia sa na náš Národný front pozerajú ako na špecifikum čs. politického systému a uvedomujú si, že zohráva významnú pozitívnu úlohu pri rozvoji socialistického demokratizmu a pri progresívnom zjednocovaní obyvateľstva ČSSR. Delegácia NF chcela zasa objektívne, podčiarkujem objektívne, informovať orgány v ZSSR o činnosti a programových cieľoch a vôbec o svojom zástoji v konsolidácii, pričom sme si boli vedomí, že ide o prvé kontakty. Budú na ne nadväzovať ďalšie na rozličnej úrovni, ktoré by postupne, pri obojstrannej trpezlivosti, mali obnoviť dôveru v auguste zákonite narušenú.

Sovietska strana teda oceňuje pozitívny vplyv nášho NF, však?

— I keď boli v minulosti v tomto smere určité pochybnosti, je to vskutku tak, ako o tom hovoríte v otázke. Sovietski súdruhovia plne pochopili, že výmena názorov tohto druhu odstráni neinformovanosť, aby neexistovala žiadna možnosť prípadnej obnovy rozporov. Tie predsa nikto z nás nechce. Naša delegácia vyslovila presvedčenie, že úspech ďalšej konsolidácie podporia konkrétne činy na oboch stranách: v ZSSR a ČSSR. To isté, čo my, si želajú aj sovietski súdruhovia, o čom svedčí účasť najvyšších stranických a vládnych činiteľov ZSSR na spoločnom rokovaní s nami.

Otázky položil:
G. PEŇKOVSKÝ

ROĽNÍCKE NOVINY, 11. februára 1969, str. 3.

NAD NOVÝM ČASOPISOM

V našej verejnosti sa už objavili správy, že bude u nás vychádzať nový veľký obrázkový reprezentačný časopis s hlavným poslaním propagovať vo svete Slovensko. Zašli sme teda za vydavateľmi do agentúry Tatrapress a položili sme šéfredaktorovi nového časopisu Vladimírovi BABNIČOVI niekoľko otázok.

— Ako sa bude nový časopis volať a kedy ho uvidíme v stánkoch?

— Nový časopis, ktorého uzávierku sme práve v týchto dňoch ukončili, bude niesť názov Slovakia — Slovensko. Z názvu vyplýva, že bude dvojjazyčný, inými slovami, každý článok, každý text bude v ňom po anglicky i po slovensky. Prvé číslo má vyjsť 10. marca. Časopis je však určený v prvom rade pre cudzinu, takže jeho rozširovanie vo vlasti si musíme dobre uvážiť. Zdá sa však, že určitú kvótu pre Poštovú novinovú službu tu ostane.

— A ako bude nový časopis vyzerať?

— Bude to časopis, ktorý má reprezentovať Slovensko, snažíme sa teda, aby vyzeral čo najlepšie. Už svojím šatom — bude ho hĺbkotlačou tlačiť jedna z našich najlepších tlačiarní na (dúfajme) kvalitný papier. Formát bude veľký, časopis bude mať predbežne 32 strán a množstvo pozorne vyberaných fotografií, z ktorých celá tretina bude farebných. Nechceme chváliť deň pred ránom, ale zdá sa, že v Prahe si uvedomujú význam takéhoto časopisu a že nám ho vytlačia vzorne.

— Nebude to trochu komplikované, tlačiť v Prahe?

— Iste bude, ale nedá sa nič robiť, na Slovensku zatiaľ takúto polygrafickú kapacitu nemáme a termíny i vyhotovenie, ktoré nám ponúkli tlačiarne z Martina, boli neprijateľné.

— A ako to bude po obsahovej stránke?

— Polygrafické možnosti nás neľútostne vtlačili do úzkej topánky: tohoto roku môžeme vydať iba štyri čísla. Takže sa ukazuje, že čísla, ktoré vyjdú raz za štvrť roka, budú asi viac-menej monotematické. Prvé číslo má náborový charakter, druhé bude venované 25. výročiu Slovenského národného povstania, tretie Slovákom vo svete, Matici a slovanským dňom, a posledné majstrovstvu sveta v lyžovaní.

— Máte dosť spolupracovníkov?

— Hľadáme ich a nie je to najľahšie. Do zahraničia chceme poslať časopis naozaj hodnotný. To znamená, zmobilizovať popredných slovenských činiteľov, spisovateľov, publicistov, fotografov, výtvarníkov. Robíme, čo sa dá a ľudia nám vychádzajú v ústrety. Budeme sa snažiť robiť časopis na úrovni.

— Čo by ste ešte prezradili o časopise?

— Máme jednu prosbu. Náš nový časopis sa bude tlačiť vo vysokom náklade 100 000 výtlačkov. Máme svoj adresár, no máme aj záujem, aby sa časopis dostal do rúk čo najširšiemu okruhu čitateľov. Osobitnú kapitolu tu tvoria naši krajania, čo žijú za hranicami. Boli by sme radi, keby sa pomocou nášho nového časopisu nadviazali kontakty, často popretrhávané a zubudnuté. Obraciame sa preto na čitateľov Roľníckych novín: ak máte v zahraničí príbuzných, priateľov, alebo známych, o ktorých si myslíte, že by ich potešil pekný, moderný, reprezentačný časopis o Slovensku, pošlite nám ich adresy! Pokúsime sa im poslať niekoľko čísiel Slovakie-Slovenska zadarmo. Bližšie informácie vám poskytne agentúra Tatrapress.

-k-

Niekoľko otázok gen. E. Pepichovi, ministrovi vnútra SSR

PRE POKOJ NÁŠHO ĽUDU

V našich pravidelných rozhovoroch s ministrami SSR pokračujeme dnes debatou s generálom Egydom Pepichom, ministrom vnútra. Jeho názory, myšlienky a poznatky budú našich čitateľov zaiste zaujímať.

⊙ Predovšetkým dovoľte, aby som vám menom redakčného kolektívu Roľnických novín zablahoželal k nástupu do významnej funkcie. Verejnosť od vás očakáva, že bezpečnostné orgány povediete naďalej v duchu pojanuárovej politiky, ktorá zaručuje našim ľuďom, v súlade so zákonmi, občianske slobody...

— Za blahoželanie ďakujem a dúfam, že toto prvé stretnutie so zástupcami vašej redakcie naše vzájomné styky prehĺbi. Bez novinárov, bez ich dobrej práce sa ani na našom ministerstve pracovať nedá, o naše poznatky sa totiž chceme deliť s verejnosťou. Zárukou, že u nás pôjdeme v duchu všetkého pozitívneho z januárového obdobia, je už aj samotná existencia Ministerstva vnútra SSR. To nás predsa zaväzuje. Bolo by však chybou vidieť pojanuárový vývoj ako dielo niekoľkých jednotlivcov. Ten je predsa výsledkom politicko-spoločenského vývoja, ktorý siaha ďaleko pred január. To je podstatné. A kto nepôjde v duchu toho pozitívneho progresívneho, čo tu po januári vzniklo, toho život zmietne na vedľajšiu koľaj.

U nás, na ministerstve, sme si vedomí toho, že k plneniu pozitívnych prvkov z pojanuárového obdobia nás zaväzuje aj programové vyhlásenie vlády SSR. Netreba pochybovať o tom, že ZNB vynaloží všetky sily, aby boli u nás dodržiavané zákony do dôsledkov, aby občan mal právo, istotu, ak na to bude pamätať. Pôjde nám o obojstranný súlad medzi našimi príslušníkmi a obyvateľstvom. Pre orgány ZNB veľmi nepríjemné zakročenie proti tým, čo porušujú zákony. Prijmeme však určité opatrenia, aby sme vychovávali našich príslušníkov k určitému sebavedomiu a zodpovednosti za rázne zákroky tam, kde niektorí jednotlivci nechcú pochopiť, že zákony treba dodržiavať.

⊙ Nedávno sme boli u nás svedkami nepokojov. Ich iniciátori si, zrejme, neuvedomili možný dosah tohto kroku. Pritom na Slovensku mali tieto nepokoje oveľa miernejší priebeh ako v českých krajoch. Aké zásahy ste v súvislosti s týmito akciami podnikli kvôli zabezpečeniu poriadku? Bol u nás niekto zavretý?

— Posledné udalosti, ktorých iniciátorom bola časť študentov, nemožno izolovať od študentských akcií v októbri a v novembri minulého roku. Pritom chcem zdôrazniť, že išlo len o časť študentov, ktorí prejavili v niektorých prípadoch negatívnu politickú angažovanosť. Poučení z lanských udalostí, o ktorých som sa zmienil, išli sme cestou prevencie, aby nedošlo k zbytočnému narušeniu verejného poriadku a k nutným zásahom z našej strany. Snažili sme sa študentom otvorene povedať že ak porušia zákon, ostro zasiahneme. Naši príslušníci boli zainteresovaní telom i dušou, aby sa títo ľudia nedopustili trestných činov, lebo aj nám záleží na dobrom mene našich vysokoškolákov. A oni nám neraz krivdia: myslia si, že bezpečnosť dáva na nich stále pozor a snaží sa ich nasilu pri niečom prichytiť; akoby naše a ich záujmy boli protichodné. Pritom v tom zásadnom, čo má slúžiť rozvoju socializmu u nás, by sme mali byť a verím, že aj sme, zajedno. Odrazu sme sa však v niektorých momentoch ocitli na dvoch protichodných baricrach. Študenti nám hovorili, že v Prahe to tiež robia, že oni musia byť lojálni a pod.

⊙ K veci zaujal stanovisko aj pluk. Gazdík, námestník ministra vnútra SSR, ktorý bol pri rozhovore prítomný:

— Na Slovensku nemožno hovoriť o nepokojoch, ale skôr o politickom a psychickom napätí. Tu predsa k ničomu nedošlo, to je historická pravda. Vláda a Ministerstvo vnútra SSR včas urobili potrebné opatrenia, aby sa napätie nezvyšovalo. Veď dôsledky by mohli byť strašné. Nepripustiť žiadne prejavy, narušujúce zákony a poriadok, to bol cieľ týchto orgánov. Študenti, povedzme, to nemysleli zle a chceli vzdať posmrtný hold Janovi Palachovi. Ale mohli to zneužiť mnohí nezodpovední ľudia, takže by bolo došlo alebo mohlo dôjsť k nežiadúcim protištátnym demonštráciám. Vďaka aj našim opatreniam sa nič podobného nestalo, takže nemuselo dôjsť ani k stretnutiu

ROĽNÍCKE NOVINY, 14. februára 1969, str. 1. 19/54/XII

ROĽNÍCKE NOVINY, 14. februára 1969, str. 1. a 5.

PRE POKOJ NÁŠHO ĽUDU

našich príslušníkov so študentami. Študentom nikto nebránil uctiť si svojho tragicky zosnulého kolegu na piétnych aktoch v školách. Len pri odchode z takého aktu v bratislavskej univerzite sa na Šafárikovom námestí zhlúklo okolo 2 000 ľudí, ale po upozornení našich príslušníkov sa aj tam rozišli. Niekoľko pokusov podobného charakteru bolo aj predtým. Pýtali ste, sa koľko ľudí bolo v týchto udalostiach zavretých. Ani jeden! Predviedli sme napr. v Bratislave sedemnástich ľudí, z toho dvaja boli svedkovia, traja provokovali naše orgány a ostatných dvanásť fotografovalo. Vec sme na doriešenie postúpili vedeniu škôl a národným výborom.

Keby sa v budúcnosti vyskytli u nás nejaké javy, ohrozujúce pokoj a poriadok v krajine a navyše postavenie našej republiky a jej pojanuárový kurz, bola by bezpečnosť schopná v každom prípade zjednať nápravu?

— Som hlboko presvedčený, že áno, a to rýchlo a do všetkých dôsledkov. Nezávisí však ani od počtu, ani od kvality príslušníkov ZNB, či sloboda a právna istota občana budú u nás zachované. Kto bude porušovať zákony, toho budeme musieť brať na zodpovednosť. Boli by sme veľmi radi, keby nám pritom občania pomáhali. Chceme v tomto smere robiť aj prevenciu.

Námestník ministra pluk. Gazdík k tomu dodal:

— Vláda bude celkom prirodzene trvať na tom, aby sa plnilo jej programové vyhlásenie, teda aby boli dodržiavané platné zákony a právne normy. Netýka sa to však len občanov, ale aj nášho ministerstva a príslušníkov ZNB vôbec. Našou povinnosťou nie je totiž voľný výklad spomínaných predpisov, ale ich presné reprodukovanie pri výkone našej činnosti.

Nie je žiadnym tajomstvom, že v predjanuárovom období boli príslušníci bezpečnosti medzi ľuďom dosť nepopulárni. Odvtedy sa však situácia zmenila. Prisudzujete to len postoju väčšiny vašich ľudí v pohnutých dňoch alebo to má ešte aj inakšie pozadie?

— Myslím si, že paušálne nemožno povedať, že verejnosť nemala dobrý vzťah k bezpečnosti. Pokiaľ veci poznám, odsudzovala vždy jednotlivcov z radov ZNB a vážila si jej svedomitých pracovníkov. Je celý rad prípadov, v ktorých nás dnes ľudia žiadajú, aby sme vytvorili obvodné oddelenia VB. Nevylučujem však prípady, kedy práve na základe tých jednotlivcov niektorí naši občania paušálne odsudzovali ZNB.

V rámci federalizácie nášho štátu vznikli ministerstvá vnútra ČSSR, SSR, ČSR. Aká je deľba kompetencie medzi nimi, ich vzájomné vzťahy, spolupráca a vzájomná závislosť?

— Základná činnosť vyplýva z ústavného zákona o federácii, práve tak ako deľba pôsobnosti medzi národnými a federálnym MV. Federálne Ministerstvo vnútra má na starosti záležitosti, ktoré treba pre celý štát upravovať jednotne. Ide konkrétne o niektoré predpisy. Druhý okruh činnosti tohto ministerstva má vlastne charakter služieb, pri ktorých sa žiada centrálne riadenie. Ide o centrálnu evidenciu obyvateľstva a iné otázky. Výkonné pôsobenie je takmer celé v národných ministerstvách. Uvedomujeme si však, že otázky vzťahov a spolupráce nemôže vyriešiť iba zákon. Pôjde o vnútornú potrebu vzájomnej súčinnosti jednotlivých ministerstiev vnútra, najmä medzi Ministerstvom vnútra SSR a ČSR. Už dnes je snaha obojstranná. Prejavuje sa to vo výmene názorov a v osobných stretnutiach. Pritom znova zdôrazňujem, že pôjde nám o neprekrývanie jednotlivých činností, presne podľa zákonov a v súlade so zákonmi.

V programovom vyhlásení vlády sa hovorí o opätovnom oddelení verejnej a štátnej bezpečnosti. Čo sa tým sleduje?

— Nejde len o organizačné oddelenie ale zároveň o presne vymedzenie činností a spoločenské poslanie, ktoré je v obochtýchto zložkách úplne odlišné. Verejná bezpečnosť má napríklad na starosti kriminálne prípady, riadenie dopravy a pod., kým štátna bezpečnosť má, stručne rečeno, na starosti ochranu základných záujmov republiky, najmä pred zásahmi spoza hraníc.

Čiže určitá časť doterajšej pôsobnosti bezpečnostných orgánov sa pričlenila k Ministerstvu spravodlivosti...

— Bolo to zakotvené v akčnom programe. Od počiatku tohto roka prešla príslušná zložka (ZNV) k úseku spravodlivosti, tak ako to bolo u nás zaužívané. Je to správne, pretože o výkon trestu sa má starať justícia. Doteraz to bolo tak, že od odhalenia páchateľa až po jeho prepustenie z väzenia prišiel do styku len s orgánmi, riadenými Ministerstvom vnútra. Tak bolo možné zakrývať aj určité chyby tohto ministerstva.

A nakoniec: čo odkážete našej verejnosti?

— Mám na ňu prosbu, ktorú vyjadrím troma slovami: trpezlivosť, pochopenie, podpora. Prirodzene, pre našu prácu.

Ďakujem vám za rozhovor.

Zhováral sa:
Ing. G. PEŇKOVSKÝ

20/54/XII